

Міністерство освіти і науки України
Національний університет Острозька академія
Навчально-науковий інститут лінгвістики
Кафедра англійської філології

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня магістра
на тему:

ЛІНГВІСТИЧНА МЕДІАЦІЯ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ
ПРОФЕСІЙНИХ ЦІЛЕЙ

Виконала: студент(ка) II курсу, групи ЗМА-2
спеціальності: 035 Філологія

спеціалізації: 035.041 Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська

Муравська Єва Едуардівна

Керівник: кандидат педагогічних наук, старший викладач

П'янківська Інна В'ячеславівна

Рецензент _____

Роботу розглянуто і допущено до захисту
на засіданні кафедри англійської філології
протокол № ___ від “___” _____ 2024 р.

Зав.кафедри _____ Анатолій ХУДОЛІЙ

Острог – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I.....	6
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	6
1.1 Сутність поняття медіації.....	6
1.2 Медіація в контексті навчання іноземної мови.....	12
РОЗДІЛ 2.....	22
ПОНЯТТЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ МЕДІАЦІЇ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІЛЕЙ.....	22
2.1 Інтеграція професійного мовлення в процес медіації: аналіз і перспективи.....	22
2.2 Особливості англійської мови для професійних цілей.....	26
РОЗДІЛ 3.....	37
МЕТОДИКА ЗДОБУТТЯ НАВИЧОК МЕДІАЦІЇ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ (ПРАВознавство).....	37
3.1 Характеристика особливостей англійської мови за професійним спрямуванням «Правознавство».....	37
3.2 Система вправ для розвитку навичок лінгвістичної медіації.....	45
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	73

ВСТУП

Сьогодні у лінгвістиці дедалі більше досліджується питання навчання навичкам медіації. В процесі навчання іноземних мов активно використовуються різні методи та підходи для сприяння співпраці між учнями та викладачами та досягнення якісних результатів. Одними з ключових проблем є проблеми з розумінням мови та культури, психологічні перешкоди у використанні мови тощо. Для подолання цих труднощів у методиці навчання використовується спеціальна галузь, яка спрямована на розвиток медіативної активності. Це комплекс різноманітних усних та письмових вправ, спрямованих на подолання мовних бар'єрів та полегшення процесу вивчення іноземної мови.

Поняттю медіації у навчальному процесі присвячені праці таких вчених, як Н. Азарової [1], Т. Бесараб та М. Павлюк [3], М. Вахницької [6], І. Голуб [8], С. Коломієць та О. Цепкало [12], Л. Морської [18], К. Олендер [20], М. Пентилюка [23], І. Савки [25] та ін. У своїх працях науковці досліджують принципи та напрями вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням, визначають поняття медіації та її сутність у правовому просторі. Проте недостатньо дослідженими залишаються проблеми інтеграції медіації у вивчення іноземної мови професійного спрямування за спеціальністю «Правознавство», що і зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи.

Актуальність теми дослідження полягає в необхідності підготовки фахівців, здатних ефективно вирішувати міжнародні правові питання. У сучасному глобалізованому світі правники мають вільно володіти англійською мовою та навичками медіації для успішного вирішення конфліктів та ведення переговорів на міжнародному рівні. Розвиток таких компетенцій сприяє підвищенню конкурентоспроможності фахівців і забезпечує більш високий рівень правосуддя в мультикультурному середовищі.

Мета роботи – розглянути теоретичні основи поняття медіації у процесі вивчення англійської мови, дослідити явище лінгвістичної медіації у навчанні англійської мови

для професійних цілей та сформуванню методик здобуття навичок медіації у навчанні англійської мови за професійним спрямуванням (правознавство).

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію таких **завдань**:

- 1) розглянути сутність поняття медіації;
- 2) простежити розвиток навички медіації у процесі вивчення англійської мови;
- 3) дослідити типи медіацій під час вивчення англійської мови;
- 4) проаналізувати особливості англійської мови для професійних цілей;
- 5) здійснити характеристику особливостей англійської мови за професійним спрямуванням «Правознавство»;
- 6) розробити систему вправ для розвитку навичок медіації.

Об'єктом дослідження є навички медіації у навчанні англійської мови професійного спрямування.

Предмет дослідження нашої роботи становлять особливості навички лінгвістичної медіації у процесі навчання англійської мови за професійним спрямуванням (правознавство).

Методи дослідження. Для реалізації мети та поставлення основних наукових завдань виділимо такі методи дослідження:

- 1) описовий метод – для інтерпретації структурних і функціональних властивостей поняття лінгвістичної медіації;
- 2) дедуктивно-індуктивний метод – для аналізу і синтезу наукових теорій і концепцій;
- 3) метод суцільної вибірки, за допомогою якого було зібрано фактичний матеріал дослідження;
- 4) аналізу словникових дефініцій – для виявлення оточення слів та їх визначень у словниках.

Гіпотеза дослідження. Слід очікувати, що навчання англійської мови стане найбільш ефективним при використанні вправ, які в основі розвивають навички лінгвістичної медіації поряд з іншими мовними навичками.

Теоретичне значення роботи полягає в подальшому дослідженні лінгвістичної медіації як мовної навички під час вивчення англійської мови у вищих навчальних закладах. Основні положення та висновки сприяють глибшому розумінню суті формування англомовної компетентності на матеріалі текстів професійного спрямування галузі правознавства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання в подальшому дослідженні лінгвістичної медіації у процесі вивчення англійської мови. Результати нашого дослідження можуть бути використані при написанні наукових робіт та послужити базисом для створення методичних посібників.

Апробація кваліфікаційної роботи. Результати кваліфікаційної роботи (розробки вправ практичного розділу) представлені автором як експеримент, в якому взяли участь студенти 3 курсу спеціальності “Право” Національного університету “Острозька академія”

Мета та завдання дослідження зумовили **структуру** нашої роботи, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 78 сторінок, із них 72 сторінки– основного тексту.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Сутність поняття медіації

Термін «медіація» походить від латинського слова *mediare*, що означає «бути посередником», а в англійській мові *mediation* перекладається як посередництво, клопотання або заступництво. У правовій сфері медіація є методом вирішення конфліктів за допомогою нейтрального посередника (медіатора), який сприяє аналізу ситуації таким чином, щоб сторони самі могли знайти взаємовигідне рішення, яке враховувало б інтереси всіх учасників конфлікту. На відміну від традиційного судового процесу, під час медіації сторони самостійно досягають угоди [7].

Знання передаються через мову в різних сферах і ситуаціях. Медіація, для прикладу, використовується в церкві, де священник виступає як медіатор між Богом і людьми; під час судових процесів, де адвокати захищають клієнтів, а прокурори представляють державу. Таким чином, медіатори відіграють важливу роль у різних сферах суспільного та політичного життя, таких як дипломатія, судочинство, політика, освіта, економіка, медіа тощо [28, с. 57].

Важливе значення для розуміння медіації полягає у визначенні її місця серед інших методів альтернативного вирішення спорів, як-от арбітраж, примирювальні процедури (консиліація) та переговори. Основна відмінність між медіацією та арбітражем полягає в характері повноважень особи, яка керує процесом: арбітр, на відміну від медіатора, самостійно приймає рішення, обов'язкове для сторін. Арбітраж також відзначається більш формалізованою процедурою. Однак у деяких країнах практикується поєднання медіації та арбітражу, що утворює змішану форму вирішення спорів (*med-arb* або *arb-med*). У процедурі медіації-арбітражу спочатку проводиться медіація, а якщо спір не вирішено, розпочинається арбітраж. Медіатор, який на першому етапі допомагає вирішити конфлікт, надалі виступає як арбітр, що прискорює і спрощує

арбітражний процес, оскільки сторони не повинні знову представляти свої аргументи [35, с. 277].

Важливість медіації у міжкультурному спілкуванні можна довести тим, що у додатковому томі до «Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти» (2018), у порівнянні з основним виданням 2001 року, концепція медіації була суттєво розширена. Тепер медіація вважається самостійним видом комунікативної діяльності нарівні з продуктивними, рецептивними та інтерактивними видами. Було розроблено схему видів медіації та шкали компетенцій для рівнів володіння мовою А1-С2. За допомогою цих шкал можна визначити, які мовленнєві дії з медіації доступні для осіб, які вивчають іноземну мову, а також створювати відповідні завдання.

Варто підкреслити важливість мови, яка є основою здійснення такого посередництва, адже саме за допомогою мови формується комунікативний простір, передаються та формуються значення й інформація, забезпечується взаєморозуміння між учасниками [25, с. 102].

На думку М. Поліщука, медіація є альтернативним методом вирішення спорів, коли сторони добровільно беруть участь у переговорах і за підтримки незалежного, кваліфікованого медіатора намагаються досягти консенсусу з урахуванням інтересів кожної зі сторін. Основні ознаки медіації включають: проведення регулярних переговорів між сторонами або окремих бесід медіатора з кожною стороною; добровільний характер участі та укладення угоди за підсумками процесу; медіатор, який володіє необхідною кваліфікацією та досвідом, спрямовує переговори, допомагаючи сторонам знайти взаємовигідне рішення; сторони самостійно вирішують, як врегулювати спір, і медіатор не має права нав'язувати свою думку. Головною метою медіації є досягнення угоди та примирення сторін [24, с. 138-139].

У загальному розумінні поняття «медіація» означає посередництво, що сприяє розумінню між кількома комунікаторами. Часто це включає залучення третьої сторони, яка володіє двома або декількома мовами, щоб допомогти у спілкуванні між сторонами, які не можуть зрозуміти одна одну через незнання мови співрозмовника.

Класичне розуміння медіації як «процесу передачі змісту повідомлення з однієї мови на іншу в усній або письмовій формі, враховуючи адресата та контекст» [20, с. 300], останнім часом значно розширилося. Воно тепер охоплює різні форми мовного посередництва, що виникають у сучасному багатомовному та багатокультурному глобалізованому світі.

Розглянемо концепцію медіації, викладену в Додатку до ЗЄР. На відміну від інших видів мовленнєвої діяльності, медіація акцентує увагу на соціальній функції мови, зокрема:

- для передачі отриманої інформації, адаптуючи її до потреб адресата шляхом модифікації тексту (медіація текстів);
- для посередництва в спілкуванні між учасниками з різними індивідуальними та соціокультурними поглядами з метою забезпечення взаєморозуміння (медіація комунікації);
- для створення умов для конструктивного спілкування та розвитку нових ідей (медіація концептів) [21, с. 188].

Таким чином, у Додатку до ЗЄР, відповідно до вищеназваних цілей медіації, визначено три основні види медіацій:

- медіація текстів;
- медіація комунікації;
- медіація концептів.

Виходячи з комунікативного підходу до навчання іноземних мов і з метою виявлення методичного потенціалу медіації, розглянемо типові комунікативні ситуації для кожного виду медіації.

Щодо медіації текстів, то типовою буде ситуація, коли особа А (медіатор), яка володіє іноземною мовою, передає особі В зміст текстового повідомлення, яке особа В внаслідок недостатнього рівня володіння іноземною мовою не може зрозуміти [21, с. 188]. Медіація в даній ситуації (в процесі передачі змісту тексту) може здійснюватися як іноземною мовою (коли медіатор спрощує текст оригіналу без його перекладу), так і

рідною мовою для обох сторін, тобто може відбуватися як у межах однієї мови, так і між різними мовами.

Медіація комунікації виникає, коли двом учасникам із різними мовами спілкування (А і В) потрібен посередник, який володіє двома мовами. Цей посередник передає зміст сказаного кожним із учасників, забезпечуючи комунікацію [21, с. 189]. По суті, медіацію комунікації можна розглядати як непрофесійний усний переклад.

До цього виду медіації також належать ситуації, коли медіатор допомагає представникам різних культур зрозуміти причини непорозумінь у спілкуванні, які виникають через соціокультурні та соціолінгвістичні відмінності [21, с. 190]. У цій ситуації медіатору необхідно оволодіти не тільки лінгвістичною, а й соціокультурною компетенцією.

Саме тому поняття медіації можна трактувати як переклад з однієї мови на іншу. Однак це не зовсім так, адже воно є значно ширшим, а переклад можна розглядати тільки одним із її підвидів.

Залучення третьої особи не завжди обмежується перекладом. Професійний перекладач зобов'язаний точно передавати інформацію без урахування власних ставлень чи емоцій. Натомість, комунікатор-посередник може мати власні комунікативні наміри, самостійно визначати завдання і покладатися на свою експертну думку. Посередництво також включає надання рекомендацій або попереджень стосовно методів комунікації.

Успішна та ефективна медіація спрямована на досягнення результату, який задовольняє всі сторони, тобто є "перемогою для всіх". Окрім безпосереднього вирішення спору, медіація вирішує низку непрямих завдань. Медіатор може виступати посередником у ситуації, коли сторони вже не здатні спілкуватися одна з одною. Завдяки різним форматам проведення медіації процедура може бути організована так, що сторони не зустрічаються особисто, не бачать одна одну і можуть вільно висловлювати свої емоції та оцінювати ситуацію без зайвих обмежень. Завдання медіатора – передати головну думку кожної сторони, зберігаючи її зміст, але змінюючи форму подачі, що є важливим аспектом підготовки медіаторів [14, с. 11].

Медіація також часто здійснюється не лише між представниками різних культур, але й тоді, коли особа стикається з новим для неї соціокультурним середовищем. Наприклад, в іноземця, котрий опинився в Україні, можуть викликати значну кількість запитань особливості його звичаїв та побуту. У такій ситуації медіатор (М) допомагає своєму співрозмовнику (К), представнику іншої культурної середовища, зрозуміти незнайомі йому явища та об'єкти (Я/О) іншої культури. Для того, щоб бути компетентним медіатором, обов'язковим є знання мови, їх звичаїв й уміння надавати пояснення.

Потреба в даному типі медіації базується на відмінностях, котрі існують між культурами на різних рівнях їхнього функціонування. Це називається неінтерактивна медіація, адже в цьому випадку є лише один реципієнт (К), який намагається взаємодіяти з новою культурою та інформацією за допомогою медіатора.

У нашому дослідження також важливо окреслити специфіку поняття лінгвістичної медіації. Ю. Лавриш стверджує, що лінгвістична медіація – це подвійної природи явище, що включає когнітивну та лінгвістичну сфери [1].

У лінгвістичних дослідженнях медіація трактується як особливий вид дискурсу, що характеризується специфічними когнітивними, комунікативними та прагматичними стратегіями. Ці стратегії є ключовими для досягнення головної мети медіаційного дискурсу – віднайдення альтернативного рішення, яке б відповідало потребам аудиторії.

Концепцію медіації розглядали численні дослідники, які визначають її як важливий аспект освіти для дорослих, що включає вивчення мови як частину як формальної, так і неформальної освіти. Важливо й те, що медіація відбувається не лише у вербальних формах спілкування (усні, письмові чи інтерактивні), а й у паратекстуальній або візуальній (наприклад, графіки, малюнки, діаграми тощо). Крім того, медіація може бути змішаною або мультимедійною та дозволяє використовувати різні джерела інформації: від словесного тексту (усного чи письмового) до доповненого відео- та аудіотекстом [5].

С. Віаджіо трактує медіацію як процес створення відповідності між тим, що автор мав на меті передати, і тим, що зрозумів реципієнт. Завдяки евристичній компетенції, медіатор формує оптимально релевантний набір мовленнєвих актів, беручи до уваги суб'єктивні та об'єктивні обмеження, які є характерними для будь-якої міжкультурної медіації, щоб досягти цієї відповідності [5, с. 36].

Окремим видом медіації є медіація концептів. У цьому випадку медіатор, працюючи в групі, своїми мовленнєвими діями підтримує співпрацю, створюючи умови для продуктивного спілкування і спільного розвитку нових ідей [21, с. 189]. Для прикладу, як зазначено в одній із шкал щодо медіації концептів: «Особа з рівнем володіння мовою B1 може під час співпраці над завданням робити пропозиції, реагувати на них, запитувати про згоду інших, вносити корективи та робити альтернативні пропозиції і за допомогою питань і відповідей наближати всіх учасників медіативного процесу до спільної мети» [21, с. 189]. У цьому випадку медіатору потрібна не лише лінгвістична компетенція, а й відчуття колективу та володіння навичками модерації.

Для кожного типу медіації існують спеціальні шкали, які описують мовленнєві дії, необхідні медіаторам для виконання завдань. Проте, як зазначено в ЗЄР, ці категорії медіації є умовними, і на практиці часто спостерігається комбінація різних видів медіації або навіть різних форм мовленнєвої діяльності, таких як рецептивні, продуктивні та інтерактивні [21, с. 189].

Деякі учені, пишучи про навчання медіації, порівнюють її з перекладом, тобто використовують ці поняття як синоніми, акцентуючи свою увагу у першу чергу на навчанні перекладу. Однак інші колеги, для прикладу, О. Мольдерф та О. Пасічник розмежовують медіацію як непрофесійне мовне посередництво та фаховий переклад. У той же час О. Мольдерф науково обґрунтовує взаємозв'язок між процесами навчання професійного перекладу та медіації, зокрема пропонує вважати навчання медіації першим етапом навчання перекладу.

О. Пасічник поділяє думку європейських методистів про те, що рідну мову не варто виключати із процесу навчання іноземної мови у школах та обґрунтовано

доводить, що завдання на переклад та медіацію рідною чи іноземною мовою не суперечать діяльнісно-зорієнтованому та комунікативному підходу у навчанні іноземної мови. У той же час науковець закликає до більш ґрунтовного дослідження медіативних видів діяльності з метою їхньої подальшої інтеграції у зміст навчання іноземної мови у закладах загальної середньої освіти [19, с. 223].

Як бачимо, наукові дослідження вітчизняних науковців у галузі навчання медіації показують, що хоча існує необхідність акцентувати більше уваги на навчанні медіації в процесі вивчення іноземної мови, методичні засади цього процесу досі недостатньо розроблені. Тому важливо зосередитися на методичному потенціалі навчання мовної медіації в контексті вивчення іноземних мов [18, с. 137].

Отже, медіація, як посередництво у комунікації, виявляється не лише ключовою у вирішенні конфліктів, але й набуває важливого значення в міжкультурному спілкуванні, що підкреслює актуальність цього явища в сучасному інформаційному суспільстві. Розширення концепції медіації, зокрема за допомогою різноманітних видів, доводить її значущість та спроможність адаптуватися до сучасних викликів спілкування. Вивчення медіації комунікації вказує на необхідність професійної підготовки медіаторів, які здатні забезпечити ефективну спільність та порозуміння у міжкультурних взаємодіях, враховуючи лінгвістичні та культурні особливості. Крім того, аналіз різноманітних форм медіації, включаючи медіацію текстів, комунікації та концептів, підкреслює важливість розвитку мовної та соціокультурної компетентності для успішного виконання посередницької ролі.

1.2 Медіація в контексті навчання іноземної мови

Медіація як новий підхід у викладанні іноземних мов довгий час не враховувалася в процесі вивчення англійської мови в університетах технічного спрямування. Незважаючи на важливість професійно орієнтованого навчання з метою формування іншомовної комунікативної компетентності, воно не повинно зводитися лише до

базових мовних навичок (читання, письмо, аудіювання та говоріння), оскільки реальне спілкування також включає складніші навички, для прикладу, медіація [1].

Для ефективної взаємодії в суспільстві потрібно впровадити навчання медіації на всіх рівнях освіти. В теорії та практиці вивчення іноземних мов медіація визначається як взаємодія між соціальними агентами, які не можуть безпосередньо спілкуватися і формувати конкретні значення висловлювань в процесі взаємодії [4]. Навички медіації включають в себе тлумачення понять, переказ, коротке викладення матеріалу, звітування, передачу інформації, узагальнення, запис для передачі іншому учаснику, а також складання анотацій та рефератів.

Медіація також розглядається як когнітивне вміння, оскільки вона включає навички перефразування, адаптації до стилю та рівня складності мови згідно потреб співрозмовника чи аудиторії, а також пояснення через приклади чи узагальнення [1].

М. Байрам зазначає, що навчання медіації слід починати тоді, коли учні вже досягли певного рівня мовної компетентності (не нижче B1) та мають соціокультурні знання і навички. Таке навчання повинне бути спрямоване на формування і розвиток специфічних мовленнєвих умінь які необхідні для міжкультурного спілкування [34, с. 23].

Сучасне розуміння медіації відрізняється від попередніх концепцій, які розділяли вивчення мови і її практичне використання. Нині дослідження мови, зокрема англійської для професійних цілей, розглядається в контексті професійного і соціального значення. Власне таке сприйняття медіації сприяє формуванню мовної ідентичності [8, с. 226].

Е. Хауелл стверджує, що для ефективної медіації необхідно володіти «міжособистісними навичками, такими як вміння невербально комунікувати та активно слухати, включаючи підтвердження і роз'яснення» [39, с. 149].

Виокремлюють два типи медіації:

- міжстилістична (коли відбувається перетворення одного типу тексту в інший);
- внутрішньомовна, яка може виконуватися цільовою мовою (доповідь, узагальнення, пояснення, уточнення).

Проте сьогодні також відокремлюють медіацію, котра здійснюється в міжмовному середовищі. Вони зазначають, що цей тип інтеграції є більш знайомим учням, які вивчають іноземні мови, навички медіації розвиваються краще у тих, хто володіє декількома іноземними мовами [10].

У процесі вивчення іноземної мови, зокрема англійської, медіація, на погляд деяких науковців, демонструється за допомогою наступних форм:

1. неінтерактивних – відтворення інформації від комунікатора до реципієнта:
  - 1.1. переклад;
  - 1.2. реферування;
  - 1.3. анотація;
  - 1.4. рецензування;
  - 1.5. переказування;
  - 1.6. підведення підсумків;
2. інтерактивних – коли комунікатор передає інформацію реципієнту для того щоб отримати відповіді, а медіатор сприяє цьому процесу, коли він передає повідомлення від комунікатора до реципієнта та навпаки:
  - 2.1. послідовний переклад;
  - 2.2. текстуалізація намірів;
  - 2.3. медіація в переговорах; комбінована медіація, яка включає в себе взаємодію медіатора з одним із учасників комунікації (виклад зібраної інформації з подальшим обговоренням).

У цих заходах учні:

- після ознайомлення з текстом мають передати його основний зміст особі, яка не читала оригінал;
- виступають у ролі медіатора в особистій взаємодії між двома співрозмовниками, які не можуть зрозуміти один одного з різних причин;
- пояснюють культурні явища представникам іншої культури;

– беруть участь у бесідах або дискусіях, що передбачають зміну мовного коду або адаптацію складності інформації [11].

Сучасні освітні тенденції включають інтеграцію технологій у процес навчання всіх предметів, і вивчення мови та медіація не є винятком. А. Шапіра пропонує використовувати освітні технології як інструменти для навчання медіації, підкреслюючи, що технології можуть стати медіаторами знань через ресурси на кшталт Вікіпедії та онлайн-тестів. Комп'ютерні стратегії відкривають нові можливості для застосування медіативних навичок у спілкуванні, особливо в умовах інтернаціоналізації.

Для того, щоб бути компетентним та ефективним медіатором, окрім володіння мовою на високому рівні, в учня мають бути сформовані такі якості та уміння:

- загальні знання про власну культуру країни учня та культуру носія мови, котра вивчається (фольклором, історією, традиціями, заборонами, звичаями, цінностями, видатними представниками цих культур тощо) – так званими краєзнавчими та соціокультурними складниками;
- соціальні навички та уміння, що регулюють правила поведінки, які були прийняті в кожній з культур;
- вміння та навички невербального спілкування, адже можливий дефіцит засобів вербального вираження думки);
- емоційна стійкість та навички самоконтролю [15, с. 218].

Медіація може здійснюватися як усно, так і письмово. Хоч ці форми відомі педагогам та методистам достатньо давно, у медіації кожна з них спрямована на вирішення конкретного комунікативного завдання, а не просто перевірити засвоєння мовного матеріалу, і має конкретного адресата. Наприклад, переклад оголошень, вивісок, афіш або інструкцій служить для задоволення інформаційних потреб особи, яка не може здійснити переклад самостійно. Основною метою при цьому є не безпомилковість перекладу, а точне передавання змісту повідомлення через пошук кращих еквівалентів, заміну слів, перестановку елементів тексту або калькування при

адекватній передачі змісту. Це дозволяє ознайомитися з можливими труднощами перекладу і шляхами їх подолання, такими як безеквівалентна лексика або «хибні друзі перекладача». Для літературних чи технічних текстів може бути підготовлено технічний або культурний коментар для покращення сприйняття тексту реципієнтом.

Переклад та переказ можуть бути в нагоді на різних етапах навчання, навіть у початковій школі. Однак реферування, анотування та огляд, які включають роботу з кількома джерелами інформації, є значно складнішими. Вони потребують особливої методики, оскільки включають смислову компресію оригінального тексту і передбачають логічне структурування та виклад кінцевого продукту. Кожен з цих видів діяльності вимагає специфічних умінь і навичок для їх ефективного освоєння. З іншого боку, реферування, анотування та огляд значною мірою виходять за рамки побутового міжкультурного спілкування та стосуються швидше за все академічної, професійної та ділової галузей, тому їх доречно інтегрувати до змісту навчання у старшій школі, особливо у процесі вивчення вибіркового предметів, коли учні володіють мовою та відповідною термінологією на належному рівні.

При створенні медіативних завдань для навчання важливо чітко визначити мету кожного виду діяльності та зазначити, для кого призначений мовний продукт.

Медіація, завдяки своїй орієнтації на вирішення комунікативних завдань у міжкультурній сфері життя, відповідає принципам компетентнісного підходу до вивчення іноземних мов та методичного принципу під назвою «діалог культур». Хоча цей термін вперше з'явився у «Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти» на початку XXI століття (2000-х років), він поки не став стандартом у вітчизняних підручниках. Тим не менше, деякі вчителі можуть самостійно впроваджувати цей підхід у своїх заняттях. Медіація не була відзначена в жодному з нормативних документів, які регламентують навчання іноземних мов у школі, таких як концепції або програми. Лише в методичному коментарі для 2017–18 навчального року, підготовленому відділом навчання іноземних мов НАПН України, вперше було звернуто увагу на формування

навичок та умінь у даній сфері та надано лише декілька прикладів її застосування [17, с. 96].

Причини такого статусу медіації можна звести до таких декількох факторів:

1. Соціально-комунікативна функція медіації недооцінена в РРЕ, оскільки для неї не створено окрему шкалу дескрипторів, на відміну від говоріння, читання та інших мовленнєвих діяльностей [14].

2. Медіація недостатньо відображена у вітчизняній науково-практичній періодиці, що свідчить про недостатню поінформованість педагогів щодо цього виду діяльності.

3. Розробники навчальних програм та автори літератури в Україні часто орієнтуються на методичні концепції англomовних видань, де медіативні навички не отримують достатньої уваги. Водночас, у практиці національного підручникотворення можна спостерігати інший підхід. Наприклад, у Німеччині формування лінгвістичних медіативних умінь є важливою частиною іншомовної освіти в загальноосвітніх закладах.

Беручи до уваги те, що медіацію часто порівнюють із перекладом, спробуємо розглянути практичну-зорієнтованість процесу медіації в процесі навчання іноземної мови та відмежувати навчання медіації від навчання професійного перекладу. Хоча здійснення письмового або усного перекладу тексту є одним із видів медіації, автори ЗЕР наголошують на тому, що не варто ототожнювати переклад, котрий здійснює медіатор із фаховим перекладом [21, с. 188], який повинен мати не тільки смислову, а й функціонально-прагматичну та стилістичну відповідність.

Медіацію здійснюють особи, котрі, здебільшого, не мають професійної підготовки перекладача, але вони володіють іноземною мовою на певному рівні та орієнтуються у ситуаціях, у котрих необхідно здійснювати мовне посередництво, для прикладу: вони знаються на формальностях та процедурах, які необхідно здійснювати у різних закладах (медичне обслуговування, торгівля, тощо) чи в офіційних установах країн.

Особливість перекладацького посередництва, яку здійснює медіатор, полягає в тому, що повідомлення адаптується до адресата так, щоб він міг його зрозуміти, або модифікується відповідно до конкретних потреб. Наприклад, медіатор може витягти з

тексту лише ту інформацію, яка необхідна адресату. Часто для досягнення комунікативної мети достатньо передати суть або короткий зміст повідомлення, тоді як дослівний чи повний переклад не є обов'язковим.

Медіація часто використовується в таких ситуаціях:

- у процесі спілкування між членами інтернаціональних сімей;
- під час приватних подорожей за кордон;
- у державних установах, що надають послуги;
- у сфері обслуговування;
- на неформальних бізнесових зустрічах;
- під час особистих конфліктів тощо.

Таким чином, медіація здебільшого відбувається в повсякденних ситуаціях, а також у неформальному спілкуванні. Проте, вона є однією з найпоширеніших форм мовленнєвої діяльності в міжкультурному спілкуванні [22, с. 175], тому навчання медіації є важливим під час занять з іноземної мови для різних аудиторій. Коли учні чи студенти, вивчаючи другу іноземну мову, досягають рівня B1, вони можуть здійснювати медіацію, але не на рівні професійного перекладу.

Під час створення завдань на медіацію важливо враховувати види медіації та дотримуватись принципів діяльнісно-орієнтованого підходу. Це означає, що завдання повинні бути пов'язані з реальними життєвими ситуаціями учнів. Основою завдання є навчальна мета, яка формується на основі ілюстративних шкал компетенцій для медіації, наведених у Додатку до ЗЄР. Завдання повинні містити правдоподібний (реалістичний) контекст медіації, що передбачає автентичну комунікативну ситуацію для учнів, вказуючи для кого і з якою метою здійснюється медіація [19; 22; 23].

Коли для завдань на медіацію використовуються письмові або усні тексти різного формату, вони повинні містити не лише необхідну інформацію для виконання завдання, але й додаткові дані. Це допоможе уникнути ситуацій, коли завдання з медіації перетворюється на завдання з перекладу.

Деякі дослідники також наводять приклади завдань на кожен із основних видів медіації:

Приклад 1. (медіація текстів). Завдання: У вашому місті відбувається фестиваль німецького кіно. Ви плануєте перегляд фільму з друзями, тому вивчаєте програму фестивалю та опис фільмів, щоб обрати кілька варіантів і запропонувати друзям на вибір.

Навчальна мета завдання, визначена згідно зі шкалами ЗЄР для медіації текстів (рівень В1), полягає в тому, що учні здатні передати короткий зміст чіткого, добре структурованого тексту мовою А або В. Текст має бути на тему, що пов'язана з особистими інтересами учнів, але вони можуть зустрічати труднощі через обмежений словниковий запас [21, с. 188].

Приклад 2. (Медіація текстів).

Вказівки до виконання завдання: Ви відвідали презентацію проекту організації, яка займається створенням просторів для дозвілля молоді. Презентація проходила з використанням *PowerPoint* презентації та з аудіо-коментарем або у вигляді відео-презентації. Під час перегляду зробіть нотатки, щоб пізніше надіслати їх на електронну пошту своїм друзям, які також зацікавлені у співпраці з цією організацією.

Навчальна мета завдання, яка сформульована відповідно до шкал ЗЄР на медіацію текстів (рівень В1), полягає в тому, щоб учні могли робити нотатки під час нескладної презентації, якщо тема їм знайома, а вимова чітка [21, с. 189].

Складність завдань на медіацію та текстів, які потрібно передати в тій чи іншій формі, залежить від того, наскільки знайомий учням зміст матеріалу. Якщо матеріал вже був опрацьований на заняттях, завдання буде менш складним. У протилежному випадку, якщо текст містить абсолютно нову для учнів інформацію, складність зростає. Іншим фактором є спонтанність текстових повідомлень, сприйнятих на слух: наявність незакінчених речень, повторів, надлишкової інформації або порушень логіки може ускладнювати завдання.

При створенні завдань на медіацію важливо визначити, в якій формі (усній чи

письмовій) буде здійснюватися медіація. Наприклад, логічніше передавати зміст кінофільму усно, тоді як нотатки до переглянутої презентації краще оформити письмово.

Щодо використання мов для лінгвістичної медіації, то вона може здійснюватися як в межах відтворення інформації за допомогою однієї мови, так і з однієї мови на іншу [21, с. 189]. Наприклад, короткий зміст французьких фільмів можна передати друзям як французькою, так і українською мовою, якщо хтось не розуміє французьку. Вибір мови для медіації залежить від критерію автентичності комунікативної ситуації та рівня володіння мовою учнів, що враховує автор завдань.

Приклад 3. (Медіація концептів).

Завдання на медіацію контекстів можна створити таким чином:

Інструкція до виконання завдання:

Приклад 1: Обговоріть з друзями три фільми, які Ви запропонували, при цьому підтримуйте розмову таким чином, щоб прийти до спільного рішення та вибору одного з них.

Мета навчального завдання, згідно з шкалами ЗЄР для медіації концептів (рівень В1), полягає в тому, щоб учні вміли ефективно працювати з іншими над спільними завданнями. Це включає вміння пропонувати ідеї, ставити запитання, висловлювати свою думку, реагувати на коментарі та відповідати на питання колег [21, с. 189].

У загальному випадку, більшість видів роботи в групах, коли учні виконують спільні завдання та співпрацюють для розробки нових ідей і створення спільного продукту (концепту), міститимуть елементи медіації контекстів [18, с. 137].

Отже, медіація в контексті навчання англійської мови є важливим напрямом, оскільки вона надає можливість розвивати складніші мовні навички, такі як переклад, анотування та медіація текстів, сприяючи формуванню мовної та професійної компетентності учнів. Впровадження навчання медіації на всіх рівнях освіти є ключовим для забезпечення ефективної міжкультурної взаємодії, враховуючи різноманітні форми та виміри медіації, такі як медіація тексту, концепції та комунікації, які розширюють спектр мовних та соціокультурних навичок учнів. Застосування освітніх технологій,

включаючи використання комп'ютерних стратегій та онлайн-ресурсів, у навчанні медіації підтримує процес формування мовної та культурної компетентності учнів, забезпечуючи їхню підготовку до міжкультурного спілкування та співпраці. Для успішної реалізації медіативних завдань важливо розвивати учнівські навички та якості, такі як загальні знання про культури, соціальні навички, невербальне спілкування, емоційна стійкість та навички самоконтролю, що сприяє формуванню компетентності в медіації на різних рівнях освіти.

РОЗДІЛ 2

ПОНЯТТЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ МЕДІАЦІЇ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІЛЕЙ

2.1 Інтеграція професійного мовлення в процес медіації: аналіз і перспективи

Однією з ключових проблем сучасної освіти є навчання майбутній професії та окремим предметам через професійне спілкування у процесі спільної діяльності між вчителем і учнем, викладачем і студентом. При цьому основним засобом впливу на учнів залишається слово педагога. Володіння мовою, здатність до ефективного спілкування, ведення конструктивного діалогу та досягнення успіху в педагогічній взаємодії є важливими елементами професійної майстерності сучасного вчителя. Професійно-мовленнєва культура виступає не лише необхідною частиною підготовки фахівця, але й показником рівня мислення та загальної культури [6, с. 283].

Професійне мовлення є функціональним різновидом літературної мови, який проявляється у продуктивних видах мовленнєвої діяльності, виконуваної мовцем для вирішення професійних завдань. Це лінгвістично, психологічно та соціально зумовлений вибір професійно маркованих мовних засобів, що використовується для розв'язання педагогічних задач і досягнення комунікативних цілей у педагогічному спілкуванні.

Мета навчання професійному мовленню полягає, з одного боку, у задоволенні реальних комунікативних потреб студентів-нефілологів на всіх етапах їхнього навчання, а з іншого боку – у підготовці їх до ефективної мовленнєвої взаємодії з учнями в різних ситуаціях, як у формальних, так і неформальних умовах педагогічного спілкування. Саме завдяки професійному мовленню можливе інтегрування знань, отриманих у процесі навчання у вищому навчальному закладі. Професійне мовлення слугує ключовою ланкою, що об'єднує всі дисципліни професійно-педагогічної підготовки фахівців [6, с. 286].

Спеціаліст набуває життєвого та професійного досвіду через професійне

спілкування, прагнучи до вдосконалення своєї майстерності. Таким чином, професійне спілкування сприяє покращенню фахових навичок, підвищенню професійного рівня, а також поліпшенню взаєморозуміння серед колег, що в свою чергу допомагає творчо розв'язувати виробничі, кадрові та інші проблеми.

На думку О. Тищенка, володіння професійним спілкуванням складається, по-перше, з знання специфіки мови професійного спілкування. Це включає не лише норми сучасної української літературної мови, а й знання спеціальної термінології, особливостей побудови синтаксичних конструкцій та текстів, що свідчить про розвиток мовної компетенції. По-друге, важливо вміти застосовувати ці знання на практиці, адекватно поєднуючи вербальні та невербальні засоби спілкування відповідно до ситуації та цілей, що вказує на сформованість комунікативних навичок [28, с. 56].

Серед якостей культури професійного спілкування студентів особливо важливою є доречність мовлення. Ця характеристика визначає точність і логічність висловлювань, вимагаючи вибору мовних засобів, які відповідають меті та умовам спілкування. Кожен предмет професійного спілкування і кожен співрозмовник потребують специфічних мовних засобів для адекватного вираження. Тому професійне мовлення має бути гнучким і динамічним, а кожне слово – стилістично обґрунтованим і доречним.

У структурі культури професійного спілкування фахівців дослідники виділяють кілька основних компонентів:

- Мовна правильність передбачає знання і дотримання мовцем усталених норм сучасної суспільно-мовленнєвої практики, таких як орфоепічні, лексичні, граматичні та стилістичні.

- Мовна майстерність визначається багатством активного словникового запасу та здатністю вибирати найбільш точні варіанти з доступних, відповідно до семантичних, стилістичних і експресивних вимог, що відповідають комунікативним намірам мовця.

- Мовна свідомість характеризується стійким прагненням мовця до вдосконалення власного мовлення [23, с. 71].

На нашу думку, комунікаційні стратегії професійного мовлення у медіації є ключовими для досягнення ефективного взаєморозуміння між сторонами конфлікту. Перш за все, важливо використовувати активне слухання, яке дозволяє не лише зрозуміти позицію іншої сторони, а й продемонструвати повагу до її думки. Крім того, формулювання відкритих запитань сприяє розширенню дискусії та поглибленню діалогу, що може допомогти виявити спільні інтереси. Важливими є також техніки невербального спілкування: підтримка зорового контакту та відкриті жести, які підсилюють довіру і позитивний настрій у спілкуванні. Окрім цього, медіатор повинен вміти адаптувати свій стиль мовлення відповідно до емоційного стану учасників і контексту ситуації, аби уникнути ескалації конфлікту.

С. Коломієць та О. Цепкало на основі вивчення стратегій медіації у навчанні англійської мови за професійним спрямуванням виокремлюють наступні підходи:

Стратегії розуміння тексту включають такі стратегії медіації як пояснення нової концепції через посилення на попередні знання та аналіз складної інформації.

Стратегії оцінювання і присвоєння інформації, сутність яких полягає в її узагальненні, що в термінах ЗЄРМО (2020) включає обробку тексту усно та письмово, за необхідності, напр., у поданні власної статті, або патенту, переклад письмового тексту і, без сумніву, аналіз інформації первинного тексту через виділення ключової інформації.

Стратегії створення вторинного тексту (стратегії створення анотацій і рефератів текстів-патентів) реалізують такі стратегії медіації як стратегії пояснення нової концепції та стратегії спрощення тексту.

Стратегія пояснення нової концепції через посилення на попередні знання:

Інструкція: Read the patent sections «Background of the Invention» and «Summary of the Invention» and then: a) write the advantages and disadvantages of the prior art; b) give your own evaluation of the patented chemical apparatus/machine/mechanism.

Стратегія впорядкування тексту

Інструкція: Patent applications contain both descriptions and explanations. To

distinguish them group the sentences in those which describe and those which explain.1. The apparatus which has just been described operates as follows: fan 1 and shaft 5, thus rotor 3 being driven at suitable speeds, the gaseous fluid, generally air is sucked through duct 22.2. It is a principal object of the present invention to provide an improved form of cyclone separator that is effective to achieve higher particle separation efficiencies than can be achieved by centrifugalseparatorsheretofore known in the art.

Стратегія спрощення тексту

Інструкція: Read the patent section ‘Detailed description of the invention’ and make it less detailed by choosing 3 features of the chemical apparatus /machine/mechanism and describing them in writing [12, с. 83].

Фактори, які негативно впливають на розвиток переговорів, взаємопов’язані з трансформативною стратегією медіації та її тактиками. З метою подолання страхів можна застосувати комунікативну тактику подолання страху, тактику для зниження нерівності та вразливості, а також тактику залучення сторін до процесу переговорів. Важливими є також тактики, що сприяють зниженню емоційної напруги та розширенню рамок «intractable conflict». Деякі науковці підкреслюють значення таких тактик подолання немедіабельних факторів, як тактика підтримки, яка допомагає залучити одну зі сторін до процесу переговорів і зменшити відчуття вразливості учасника. Крім того, актуальною є тактика тлумачення, яка сприяє поясненню складних понять і емоцій [43, с. 27].

Комунікативні бар'єри при медіації можуть суттєво ускладнити процес вирішення конфлікту. Емоційна напруга учасників часто призводить до спотворення сприйняття повідомлень, що заважає конструктивному діалогу. Недостатня мовна компетенція або незнання термінології створюють непорозуміння і призводять до помилкових висновків. Культурні та соціальні відмінності впливають на стиль спілкування та інтерпретацію висловлювань, а стереотипи і упередження можуть стати на заваді відкритому обміну думками. Важливо виявляти і долати ці бар'єри, щоб створити комфортну атмосферу для всіх сторін і сприяти ефективній медіації.

Як вважає В. Марчук та В. Корнієнко, для подолання комунікативних бар'єрів існує кілька корисних порад. По-перше, важливо розвивати індивідуальні навички, зокрема, ораторське мистецтво, вміння не лише активно висловлювати свої думки, а й пасивно слухати, оцінювати аргументи опонента та реагувати на його манеру спілкування. Крім того, необхідно вміти чітко формулювати цілі та завдання діалогу. Важливими є також навички використання різних форм ділового спілкування: бесіда, полеміка, дискусія, ділові наради та переговори. Набуття вмінь аргументувати, ненав'язливо переконувати, надавати конструктивний зворотний зв'язок, а також досягати угод і компромісів є ключовими аспектами успішного спілкування. Розвинений лексикон та знання службового етикету допоможуть ефективно взаємодіяти в різних ситуаціях [16].

Можна підсумувати, що інтеграція професійного мовлення в процес медіації є важливим аспектом, що значно підвищує ефективність комунікації між сторонами. Правильне використання мовленнєвих стратегій, як-от активне слухання та конструктивна мова, допомагає зменшити напругу і сприяє досягненню консенсусу. Однак існують і мовленнєві бар'єри, які можуть перешкоджати успішній медіації, тому важливо їх вчасно ідентифікувати та подолати. У перспективі розвиток міжкультурної медіації та адаптація мовленнєвих практик до глобальних змін стануть ключовими факторами успіху в цій сфері. Отже, подальші дослідження та вдосконалення комунікаційних підходів сприятимуть підвищенню якості медіаційних процесів.

2.2 Особливості англійської мови для професійних цілей

На сьогодні наявні різноманітні підходи щодо визначення поняття «англійська мова для спеціальних цілей» або LSP. Це поняття з'явилося ще в 60-ті роки ХХ століття з метою ознайомлення з сукупністю мовних засобів, що використовуються в текстах з спільною проблематикою.

Х. Віддовсон у 1983 році, зокрема у дослідженні «Мета навчання і використання мови» («Learning Purpose and Language Use»), стверджує, що розуміння важливості

навчання мови для задоволення відповідних потреб учнів здійснювалося доволі давно. Науковець зазначає, що ще у 1921 році учений Х. Палмер звертав увагу на те, що неможливо створити мовний курс без знань про учнів, для котрих цей курс призначений, адже програма навчання має залежати від навчальної мети або цілей учнів [67, с. 14; 57, с. 126].

Науковець Х. Віддовсон наголошує на тому, що в викладанні англійської мови для спеціальних цілей учні розподіляють на підрозділи:

- англійська мова для професійних цілей (*EOP – English for Occupational Purposes*);

- англійська мова для академічних цілей (*EAP – English for Academic Purposes*) [67, с. 9].

Кожен з цих підрозділів підлягає подальшому розподілу. У межах англійської мови для професійних цілей виокремлюють англійську мову для пілотів авіакомпаній, секретарів, офіціантів, телефонних адміністраторів/операторів та багатьох інших. У той же час у межах англійської мови для академічних цілей – англійську мову для різних сфер академічного навчання: техніка, фізика, архітектура, економіка тощо. Х. Віддовсон акцентував увагу на тому факті, що можна продовжувати покращення кожного із запропонованих напрямків згідно з їхніми особливостями.

Виокремлюючи ESP та англійську мову загального призначення (*GPE – General Purpose English*), Х. Віддовсон наголошує на тому, що ESP – це навчальна діяльність, яка направлена на надання здобувачам регламентованої освіти, чітко визначеної компетенції, котра надає їм можливість досягнути конкретних точно встановлених завдань. На думку дослідника, ці завдання є виокремленими цілями, яким повинен відповідати курс ESP, що прямо посилається на кінцеву мету [67, с. 6]. У той же час GPE – це навчальна діяльність, що має на меті сформувати в учнів загальну компетентність, котра допоможе в майбутньому подолати непередбачені обставини. Таким чином, цілі даного курсу сформульовані доволі перспективно, є потенціалом для їхньої майбутньої

реалізації. У GRE фактичне вживання мови, яке спричинене її комунікативною необхідністю, часто є недостатньо визначеним [67].

Х. Бастуркмен у науковій праці «Ідеї та варіанти англійської мови для спеціальних цілей» («Ideas and Options in English for Specific Purposes») [31, с. 10] стверджує, що цілісний підхід до опису англійської мови для академічних цілей був сформований наприкінці ХХ століття Дж. Сволзом у дослідженні «Жанровий аналіз: англійська мова в академічній та дослідницькій роботі, постановка питання» («Genre analysis: English in academic and research, settings») [63]. Власне цей підхід включає в себе еволюційну теорію про специфіку та особливості використання мови у конкретних спільнотах (наприклад, конкретні професійні або академічні групи). У рамках цього підходу мова розглядається як жанри, які характеризуються відповідною комунікативною ціллю.

Початок ХХІ століття ознаменувався виникненням дедалі більшої кількості наукових розвідок, у котрих досліджено особливості викладання англійської мови для різноманітних цілей для фахівців доволі широкого кола професій та галузей. Для прикладу, у книзі «Англійська мова для професійних і академічних цілей» («English for Professional and Academic Purposes»), виданою за загальною редакцією М. Ф. РуїсаГаррідо, Ж. К. Палмера-Сільвейра, І. Фортанета-Гомеса, представлено цілий ряд різного роду праць. Т. Опп окреслив основні проблеми навчання англійської мови студентів технічних та природничих спеціальностей, Х. Гіменес звернула увагу на академічне письмо з «Практики сестринської справи», «Акушерства» та «Соціальної роботи», Ф. Шоу вивчав питання створення звітів англійською мовою в наукових і промислових дослідженнях [44, с. 26].

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття у зв'язку з визнанням актуальності викладання англійської мови для спеціальних цілей з'явилася безліч наукових праць з організації освітньої діяльності учнів у процесі викладання таких курсів.

Сьогодні у науково-методичній літературі спостерігаються широкі обговорення щодо розуміння сутності поняття «англійська мова для спеціальних цілей». Так, Л.

Ентоні стверджує, що «деякі трактують даний термін просто як викладання англійської мови з будь-якою конкретною метою. Проте інші визначення є більш конкретними, роблячи акцент на викладанні англійської мови для використання в наукових дослідженнях або для професійних цілей» [33, с. 4].

А. Сент-Джон та Т. Дадлі-Еванс пропонують гнучке та розширене визначення, яке включає в себе наступні абсолютні властивості англійської мови, яка має на меті досягнути спеціальних цілей:

- орієнтація на задоволення конкретних потреб учнів;
- застосування основних методологій та видів діяльності відповідної дисципліни;
- акцент на мовних аспектах (лексика і граматики), навичках, жанрі та дискурсі, які відповідають цій діяльності.

Крім того, виокремлюється низка її змінних характеристик:

- може розроблятися чи стосуватися до відповідних дисциплін;
- може застосовуватися у відповідних навчальних ситуаціях іншої методології, аніж загальна англійська;
- перш за все спрямована для дорослих учнів, проте може й використовуватись для учнів середньої школи;
- як правило, спрямована на студентів з вищим чи середнім рівнем знань; більша частина курсів вимагає деяких базових знань мовних систем [47, с. 4-5].

З часом, на рівні англійської мови для спеціальних цілей виокремилися відповідні напрямки, для прикладу, англійська мова для академічних цілей (*English for Academic Purposes*) та ділова англійська мова (*Business English*) зі своїм подальшим розгалуженням. Зокрема, англійська мова для спеціальних навчальних цілей (*English for Specific Academic Purposes*): англійська для науки та технологій, англійська для студентів медичних закладів та англійська для права.

Безсумнівно, досить важливим аспектом в ефективному опануванні англійською мовою для спеціальних цілей є вибір дієвих та оптимальних навчальних технологій.

Як стверджує М. Батлер-Паско, існують три основні моделі навчання англійській

мові для спеціальних цілей:

1. Англійська мова для спеціальних цілей викладається педагогами, які фокусуються на конкретному змісті.
2. Спеціалізовані курси, що проводяться викладачами-спеціалістами, де англійська мова використовується як мова навчання.
3. Змішана модель, що включає як викладачів англійської мови, так і спеціально підготовлених педагогів [40].

М. Батлер-Паско виділяє чотирнадцять переваг курсу з англійської мови для спеціальних цілей:

1. Покращує комунікативну діяльність та взаємодію представників відповідних навчальних чи професійних середовищ.
2. Покращує рівень усвідомлення соціокультурних принципів мови, котрі стосуються різноманітних сфер і професій.
3. Зумовлює відповідному розумінню унікальної інформації і покращенню продуктивності студентів.
4. Вимагає використання ціленаправлених стратегій опанування мовою (звернення до вже наявного досвіду студентів, моделювання, метакогнітивні види діяльності, контекстуалізація тощо).
5. Застосовує особливі методи та завдання опитування, спричинені відповідною ситуацією або галуззю.
6. Використовує автентичні матеріали, які спрямовані на конкретні професії.
7. Формує можливості для комунікації з мовними носіями, котрі є професіоналами з конкретних наукових сфер.
8. Підтримує пізнавальні можливості і навички критичного мислення, які важливі в подальшій професійній діяльності.
9. Застосовує навчання у співпраці.
10. Зумовлює цілеспрямований розвиток навичок письма, читання, говоріння та аудіювання під час оволодіння навчальною програмою.

11. Є студентоцентрованим навчанням та направлене на відповідні потреби тих, хто вивчає мову.

12. Застосовує різноманітні способи підтримки різних навчальних стилів.

13. Підтримує афективні учнівські потреби: самооцінку, мотивацію й автономію.

14. Покращує відповідну оцінку знань та зворотний зв'язок з англійської мови [33].

А. Уотерс та Т. Хатчінсон виокремлюють три чинники, які спричинили розвиток англійської мови для професійних цілей, а саме:

1) історичні події, зокрема ті, як стосуються часів після завершення Другої світової війни, відповідно до якого відбувся інтенсивний розвиток технологічної, наукової й економічної діяльності, що зумовило об'єднання світової громадськості та формування міжнародної мови. За допомогою високого економічного розвитку США роль міжнародної мови випала на долю англійської;

2) трансформації у мовознавстві, адже значна увага змістилася на дослідження мови, яка застосовується у реальному мовленні спеціалістів окремої сфери, розуміння особливостей впливу контексту на текстові лінгвістичні особливості, вираження значних розбіжностей між письмовою та усною комунікацією;

3) дослідження в сфері психології та педагогіки. Відповідність змісту навчання інтересам та вимогам студента одержало важливе значення. Досягнення цієї відповідності було спричинено використанням спеціальних тематичних текстів, які пов'язані з подальшою професійною діяльністю студентів [52, с. 7].

Британські науковці, які присвячують свої праці методиці викладання англійської мови для спеціальних цілей, Т. Дадлі-Івенс та М. Сейнт Джон поділяють англійську мову для професійних цілей, виокремлюючи два типи:

- англійська мова, яка характеризується академічними цілями;
- англійська мова, яка характеризується професійними цілями [46, с. 6].

Учені виокремлюють варіативні та абсолютні характеристики англійської мови для професійних цілей. Абсолютні ознаки включають в себе:

- 1) відповідність особливим потребам учня;
- 2) використання методів та видів діяльності, характерних для тієї дисципліни, яку вона підтримує;
- 3) зосередження на тих лексичних засобах, навичках, дискурсі та жанрах, що є відповідними для цієї діяльності [46, с. 6].

Варіативними ознаки англійської мови для професійних цілей є наступні:

- 1) розробка методик відповідно до специфіки конкретної дисципліни або дисциплін;
- 2) застосування методик, відмінних від тих, що використовуються для вивчення загальної мови, в умовах специфічного навчання;
- 3) розробка програм для учнів та працівників відповідної сфери;
- 4) передбачає, що учні вже опанували основними знаннями англійської мови [46].

А. Вотерс та Т. Хатчінсон стверджують, що лінгвістичні знання, необхідні для розуміння спеціалізованих текстів, відрізняються від тих, що потрібні для розуміння неспеціалізованих текстів. Загальне розуміння більше залежить від знання предмета, ніж від знання мови [52, с. 161]. Таку ж точку зору підтримує і У. Гюллен. Учений стверджує, що не кількість фахових термінологічних одиниць у тексті вирізняє іноземну мову для спеціальних цілей, а фактичні знання, необхідні для розуміння цих термінів [16, с. 99-100].

Враховуючи особливості англійської для спеціальних цілей, Д. Карвер виокремлює три ознаки, які властиві більшості курсів англійської мови для професійних цілей:

- 1) вживання автентичних навчальних матеріалів;
- 2) практико-орієнтовані завдання;
- 3) надання автономії учнів у вивченні мови, опанування індивідуальних стратегій навчання [42, с. 133].

Курси вивчення мови для спеціальних цілей («Language for specific purposes (LSP) courses»), як стверджує Т. Хадсона, Дж. Трейса та Дж. Д. Брауна, має ґрунтуватись на

гармонійному поєднанні таких основних складників, як: зміст, методологія, цілі, викладання та оцінювання, навчальні матеріали, що у свою чергу засновані на визначеному наборі спеціалізованих вимог [65, с. 2]. Науковці стверджують, що помилковим є уявлення про те, що розробка курсу LSP відрізняється від розробки будь-якого іншого мовного курсу. На їхній погляд, розробка навчальної програми LSP значною мірою включає ті самі процеси, що й будь-який інший курс з вивчення мови, адже ця програма повинна бути виправданою, систематичною і починатись із усвідомлення потреб тих, хто братиме участь у курсі. Відтак, сьогодні науковці, услід за Дж. Брауном [39, с. 20], виділяють шість ключових етапів, котрі обов'язково включає розробка навчальної програми:

- аналіз потреб;
- цілі та завдання;
- оцінка;
- підбір та розробка матеріалів;
- викладання та загальна оцінка програми [65, с. 6-7].

Ще на початку 80-х років XX століття Х. Віддовсон акцентує увагу на тому, що всі мовні курси повинні розроблятися відповідно до конкретного спрямування та бути направленими на досягнення конкретних цілей [67, с. 12]. Водночас, як стверджують С. Старфілд та Б. Палтрідж, головною особливістю курсу англійської мови для професійних цілей є те, що його зміст та цілі спрямовані на конкретні потреби тих, хто навчається [58, с. 2].

Відповідно до визначення Л. Морської, «ESP не є готовою методикою, а гнучким підходом до вивчення англійської мови, орієнтованим на потреби цільової аудиторії» [17, с. 137]. Науковиця підкреслює, що такий підхід до розробки курсу «приваблює своєю гнучкістю, точним відповідністю потребам учнів, а також врахуванням їхніх індивідуальних особливостей і потреб». Вона виокремлює три основні критерії для планування такого курсу:

1. Розробка програми на основі тем, знань, умінь і навичок, які потрібно набрати.

2. Вибір методики викладання відповідно до теорії навчання.

3. Урахування цільової ситуації (хто, чому, де і коли буде вчити англійську мову) [17, с. 137-138].

А. Кусні звертає увагу на те, що виокремлення завдань та цілей курсів ESP на основі аналізу потреб здобувачів освіти має досить важливе значення для визначення цілі, з котрою викладаються ці курси і того, що саме учні повинні засвоїти в результаті їхнього оволодіння [54, с. 39]. Водночас науковець зауважує, що мета курсу обов'язково повинна виражатися в реалістичних та конкретних цілях, адже їхня відсутність може призвести до демотивації учнів. Кожен курс ESP обов'язково повинен мати конкретну мету. Для прикладу, А. Кусні пропонує таку мету курсу: розвиток навичок розуміння читання для ознайомлення студентів з термінологією, що використовується у специфічній для них сфері.

Таким чином, основною метою англійської мови для професійних цілей може бути збільшення знань учнів з конкретного фаху, а задачами курсу ESP є спрямування на опанування конкретного навичку англійської мови [54].

З. Корнева вважає, що «головним чинником успішного навчання мови для професійних цілей є контекстуалізація такого навчання, тобто включення оволодіння мовою до контексту оволодіння майбутньою спеціальністю» [12, с. 122].

Важливим документом стосовно віднайдення ролі та місця англійської мови для спеціальних цілей є провідна праця Р. Болайто та Р. Веста під назвою «Інтернаціоналізація українських університетів у розрізі англійської мови: Проект «Англійська мова для університетів». Саме в цьому документі подіються результати дослідження щодо визначення ролі та статусу англійської мови в Україні. До ключових рекомендацій, які були запропоновані за результатами цього проєкту, який безпосередньо здійснюють вагомий вплив на удосконалення іншомовної підготовки у вищих навчальних закладах України, можна включити такі:

– наділення першочерговим значенням англійської мови в наукових установах та під час здійснення досліджень;

- включення популяризації викладання та вивчення англійської мови до національної стратегії;

- затвердження згідно зі шкалою Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти для спеціальностей, які мають високі мовні вимоги (для прикладу, гуманітарні науки, правознавство тощо) рівня володіння мовою C1; а також для спеціальностей, які мають менш високі мовні вимоги (для прикладу, прикладні та математичні науки, інженерія тощо) – B2;

- ціленаправлене викладання англійської мови професійного спрямування з застосуванням єдино прийнятого підходу щодо навчальної програми на різних факультетах та з виокремленням однакової кількості годин, які необхідні для досягнення погодженої мети щодо рівнів відповідно до шкали Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти;

- розвиток партнерства та зв'язків між викладачами фахових дисциплін як в Україні, так і на міжнародному рівні;

- придбання університетськими бібліотеками англійськомовних ресурсів для дисциплін, що викладаються англійською мовою, та забезпечення онлайн-доступу до відповідних англійськомовних наукових журналів [5, с. 92-102].

До особливих рекомендацій Р. Веста та Р. Болайто, котрі безпосередньо здійснюють вплив на викладання англійської мови у цілому та ESP курсу зокрема, включаються такі:

- створення академічних груп, які мають на меті проведення занять з англійської мови відповідно до оптимальної кількості студентів – менше, проте не більше п'ятнадцяти людей;

- збільшення кількості занять, які спрямовані на вивчення англійської мови на тиждень (перш за все на першому та другому курсах);

- проведення занять з англійської мови за професійним спрямуванням на всіх роках навчання задля підтримки відповідного рівня володіння мовою;

- отримання переваги на всіх роках навчання англійській мові за професійним

спрямуванням та зменшення кількості уроків англійської мови загального спрямування;

- впровадження сучасних методичних підходів, які передбачають активну взаємодію студентів для ефективнішого використання контактних годин;

- застосування сучасних матеріалів з англійської мови професійного спрямування з технічною підтримкою від міжнародних видавництв, а також розробка власних матеріалів для спеціалізованих занять з урахуванням сучасних методик;

- створення і популяризація можливостей для міжнародного обміну студентами;

- розширення можливостей для спілкування з носіями мови шляхом організації англійськомовних розмовних клубів і використання сучасних технологій (наприклад, Skype), а також стимулювання комунікації зі студентами тієї ж спеціалізації з інших країн [5, с. 102-103].

Отже, існують різні підходи щодо визначення поняття «англійська мова для спеціальних цілей» (LSP), яке з'явилося в 60-ті роки ХХ століття і охоплює мовні засоби, що використовуються в спеціалізованих текстах. Учені, які досліджували це питання, наголошують на важливості розробки мовних курсів з урахуванням потреб учнів і конкретних цілей, розрізняючи англійську для професійних цілей (EOP) і академічних цілей (EAP).

Англійська мова для спеціальних цілей (ESP) має як абсолютні, так і варіативні характеристики, що акцентуються на її спрямованості на задоволення конкретних потреб учнів та використання відповідних методик і жанрів. Зокрема, ESP розробляється для конкретних дисциплін, використовуючи відмінні від загальної англійської методології, і орієнтована на учнів із певним рівнем знань, що робить її ефективним інструментом у професійному та академічному навчанні.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА ЗДОБУТТЯ НАВИЧОК МЕДІАЦІЇ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ (ПРАВознавство)

3.1 Характеристика особливостей англійської мови за професійним спрямуванням «Правознавство»

Інтеграційні процеси, а також покращення культурних зв'язків з іншими державами спричиняють потребу у професіоналах, кваліфікація котрих відповідає новітнім вимогам щодо фахівців, які працюють у галузі юриспруденції. Сьогодні в Україні існує приблизно дев'ятсот вищих навчальних закладів, з котрих приблизно триста готують майбутніх юристів. Мовна підготовка професіоналів за напрямом «Право» має професійно спрямований прикладний напрямок на основі професійно-рольової поведінки фахівця в різноманітних ситуаціях особистісно-ділового взаємозв'язку із застосуванням сучасних інтерактивних технологій. Іншомовна підготовка професіоналів із вищою освітою включає в себе сукупність професійної мобільності та вузькоспеціальної підготовки в конкретній сфері знання чи практичної діяльності і вивчення іноземної мови. Професійна іншомовна спрямованість спричинена важливістю використання майбутніми фахівцями отриманих у процесі навчання наукових знань у професійній діяльності за допомогою використання іноземної мови [25, с. 101].

Сьогодні англійська мова має міжнародний статус, а люди, котрі добре нею володіють, можуть розраховувати на престижну роботу, котра стане основним джерелом їхнього стабільного доходу. Особливо іноземна мова стає важливішою в сучасному суспільстві як засіб міжкультурного спілкування між фахівцями юридичної професії [26, с. 163].

Специфіка вивчення іноземних мов, зокрема англійської, та їхні ролі в професійній діяльності фахівців із права створюють вимоги до їхніх професійних вмінь та знань. Для

адекватної комунікації особи із носієм мови, котру вона вивчає, важливе не тільки знання про те, як, використовуючи ту або іншу іншомовну лексику, правильно та грамотно висловити власну думку (знання лінгвістичного коду мови, котра вивчається), а й знання, як саме застосовувати відповідні засоби іноземної мови в різноманітних ситуаціях мовлення з іноземцями (як коректно розпочати та завершити розмову; як правильно звертатися до співрозмовника; котрі теми необхідно обговорювати в різноманітних ситуаціях тощо); навички застосовувати методи стратегічної компетенції у випадку виникнення проблем під час комунікації та оцінювати виконання акту спілкування. Таким чином, кінцева ціль навчання повинна відповідати конкретним уявленням студента про його подальшу професійну діяльність, стимулювати потребу студента у процесі вивчення іноземної мови, зокрема англійської, як запоруки стати культурною, освіченою, професійною, успішною та конкурентноспроможною особистістю.

Студент має можливість оволодіти комунікативною та професійною компетенцією, а також можливістю ініціативно та творчо брати активну участь у процесі комунікації, покращувати професійно важливі якості людини, що є ключовою ланкою сучасної особистісно спрямованої професійної освіти за умови реалізації зазначених принципів. У процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти студенти за короткий час повинні вивчити основні правові термінологічні одиниці, адже без основних знань неможливо усвідомити важливість спеціальної професійної лексики.

Навчання англійської мови за професійним спрямуванням повинно відбуватися паралельно зі спеціальною підготовкою студентів. За умови паралельного вивчення іноземної мови та професії, як це відбувається упродовж навчання іноземної мови студентів-юристів початкових курсів, ціллю навчання є можливість використовувати студентами англійської мови для розв'язання актуальних професійних завдань у процесі навчання. Для ефективного навчання студентів юридичної англійської мови, слід користуватися конкретним правовим контекстом, адже наявний тісний зв'язок мови з

відповідними правовими системами і їхніми особливими рисами. Варто також брати до уваги і такі теоретичні питання, як застосування лінгвістичних способів для усвідомлення важливості природи юридичних процедур та права. Однією з основних рис вивчення англійської мови за професійним спрямуванням майбутніми професіоналами з права є те, що студенти, окрім використання загальноповсякденної лексики, вивчають лексику, котра є характерною для правової сфери. У процесі перекладу юридичних текстів необхідно перш за все зважати на те, що будь-яка країна має власну юридичну систему, а також юридичну термінологію, яка їй відповідає [29, с. 232].

Суть навчання англійської мови за професійним спрямуванням узгоджується з причинами вивчення англійської мови, а за основу навчання беруться три ключових принципи:

- 1) комплексний підхід до навчання;
- 2) мотивація;
- 3) професійне спрямування [3, с. 422].

Професійно спрямоване вивчення англійської мови ґрунтується не лише на основі загальноповсякденної міжстильової лексики, а й значною мірою на лексиці, котра є характерною для конкретної професійної групи, іншими словами на тій лексиці, котра функціонує в мові осіб, котрі об'єднані відповідно до їхньої спільної професії.

Умовами для професійно спрямованого навчання англійської мови студентів юридичних факультетів у першу чергу є їхнє ознайомлення із юридичною та загальною терміносистемами права, читання автентичної літератури, формування в них вмінь здійснення самостійної роботи зі створення індивідуального словника, опанування навичками усної професійної комунікації на прикладах найбільш поширених ситуацій повсякденного мовлення, важливих для професійного спілкування [1, с. 10].

Беручи до уваги специфіку підготовки професійної іншомовної компетентності майбутніх представників юридичної сфери (важливість забезпечення та формування позитивного відношення до професійної англійської мови, визнання важливості

вивчення англійської мови як мови міжнародної професійної комунікації; позбавлення невпевненості у власних можливостях стосовно формування професійної іншомовної компетентності; страх допустити помилку і бути некоректно зрозумілим іншими особами), теоретично обґрунтовано та визначено педагогічні умови, які зумовлюють формування цього особистісного явища представників юридичної професії: забезпечення іншомовного професійного спрямування навчального процесу, організації та виховання самостійної діяльності студентів вищого юридичного навчального закладу; формування сприятливого соціально-психологічного середовища в навчальному середовищі під час опанування студентами англійською мовою; формування особистісно спрямованих ігрових та діалогових технологій під час становлення професійної іншомовної компетентності студентів – майбутніх юристів.

Важливо й те, що основне місце під час професійної підготовки юриста відводиться опануванню іноземною мовою, зокрема англійською, забезпеченню можливості її застосування під час професійної підготовки і подальшій професійній діяльності. Зважаючи на те, що в юридичній діяльності ключова роль належить комунікативній компетентності юриста, адже юридична професія включається до професій підвищеної мовленнєвої відповідальності, де слово є професійним засобом, від володіння котрим залежить не лише успіх професійної діяльності, а й доля інших осіб, соціуму в цілому, важливим завданням оволодіння англійської мови у вищих навчальних закладах немовного профілю на сучасному етапі є не тільки навчити студентів використовувати її як основний засіб спілкування в усіх видах мовленнєвої діяльності в різноманітних ситуаціях, а використовувати англійську мову в усіх типах мовленнєвої діяльності, а саме в ситуаціях професійної діяльності, мати здатність до іншомовного професійного спілкування з вирішення професійних труднощів. На базі аналізу досліджень вчених визначено поняття «професійна іншомовна компетентність юриста» як професійну важливу інтегративну якість особистості представника юридичної професії, системно-ціннісне новоутворення, яке забезпечує розкодування іншомовної правової інформації (юридичної термінології та міжнародних правових

документів), творче застосування її на практиці юридичної діяльності (у контактах з іноземними колегами) та можливість вільно здійснювати міжнародну юридичну діяльність із вирішенням професійних труднощів. Професійна іншомовна компетентність розвивається, формується та виявляється в професійній іншомовній діяльності представника юридичного фаху [25, с. 102].

Майбутньому професіоналу у галузі юриспруденції слід виконувати висококваліфіковану організаційну та аналітичну діяльність, правильно здійснювати оцінку ситуації, чітко та обґрунтовано висловлювати власну точку зору. Невідповідність професійної мовної підготовки майбутніх юристів сучасному стану справ посилюється відмінностями між вимогами ринку праці до основної мовної підготовки таких фахівців і їхніми реальними мовленнєвими вміннями, знаннями та навичками.

Специфічною рисою вивчення англійської мови за професійним спрямуванням майбутніх правників є зважання на особливості цієї професійної галузі. Таким чином варто наблизити методи та зміст навчання до практичних потреб студентів, обов'язково взявши до уваги їхні інтереси і необхідну мотивацію. Необхідно підбирати навчальний матеріал, який висвітлює професійні та сучасні труднощі працівників юридичної галузі та способи їхнього практичного розв'язання, активно застосовуючи інтерактивні методи навчання, котрі дають можливість наблизити навчання до реальних умов і зумовлюють різносторонній розвиток студентів [25, с. 102].

У ділових іграх закладено вагомий потенціал для підготовки майбутніх професіоналів до іншомовної комунікації, формування в них професійно важливих якостей під час пошуку виходу із комунікативно-ігрових ситуацій. У процесі гри будь-який учасник чітко уявляє власні способи та функції їхнього виконання. Моделювання умов професійної діяльності у діловій грі є обов'язковим. Для прикладу, у процесі вивчення теми “At the Customs” студентам пропонуються наступні завдання:

а) розіграти ситуацію на митниці, взявши до уваги всі важливі положення митних правил і проходження прикордонного та митного контролю («Ефективні митні правила в Україні»); перерахувати митні правила;

б) поділитися власними враженнями про перетин кордону. Студентам слід детальніше розглянути процедуру перетину державного кордону; виокремити всі порушення та правила під час перетину кордону.

У процесі вивчення теми “At the Trial” студентам можна запропонувати «Заняття-Суд». Заняття дає можливість одержати уявлення про спрощену процедуру прийняття судового рішення і розіграти рольову гру – судовий процес, у якому беруть участь три особи:

- суддя, котрий буде слухати обидві сторони та відповідно до цього приймати рішення;

- позивач;

- відповідач (можлива також участь прокурора, адвокатів, свідків тощо).

Після того як група визначиться з власними ролями, викладач надає кожній з них завдання. Заняття проходить із дотриманням порядку проведення судового засідання:

- подаються вступні заяви учасників судового процесу;
- позивач викладає власну аргументацію, а суддя ставить йому свої запитання;
- відповідач викладає суть захисту, а суддя ставить йому запитання;
- суддя виносить своє рішення.

У процесі вивчення теми «Вибори» студентам також пропонується зображення «Primaries» – процес виборів президента у Сполучених Штатах Америки.

Ще одним із способів вивчення англійської мови за професійним спрямуванням «Правознавство» є інтегрований урок – міждисциплінарне заняття, яке включає в себе матеріал декількох дисциплін або курсів. Інтегроване або бінарне заняття – це заняття, яке поєднує в собі різноманітні дисципліни навколо дослідження однієї теми. Особливість таких занять має на меті те, що вони здійснюються спільно викладачами двох чи декількох суміжних дисциплін. У процесі таких занять студенти краще сприймають новий матеріал, заглиблюються в деякі моменти змісту. Наприклад, у процесі вивчення теми «The System of Courts in Great Britain» викладачі проводять

заняття у парі українською та англійською мовами. Це дає можливість студентам краще сприймати новий матеріал і відчувати особливості традицій та звичаїв країни.

Як і власне гра, дебати – це різновид дискусії. Дебати дозволяють продемонструвати знання, а також поділитися ідеями та досвідом студентів. Застосування даної форми дискусії має на меті навчити студентів висловлювати власні погляди спокійно, у груповій атмосфері. Учасники дебатів повинні мати навички подавати аргументи «за» та «проти» обговорюваного поняття чи ситуації, переконувати опонентів у коректності власної позиції за допомогою чіткої логіки [25, с. 103].

Загалом, вільна комунікація в писемній та усній формах англійською мовою під час обговорення професійних проблем інновацій та досліджень в галузі правознавства вважається однією із вагомих компетентностей, котрі підлягають формуванню у професійній підготовці майбутніх професіоналів [22]. Отже, до студентів спеціальності «Правознавство» висуваються високі вимоги стосовно іншомовної мовленнєвої компетентності у професійній діяльності, а саме опанування ними англійською мовою і мовленням як засобом міжнародної комунікації. У той же час цей імператив повинен віднайти власне відображення у професійній підготовці цих професіоналів, як в плані якості, так й інтенсивності мовної підготовки, її направленості на чітко визначені практичні результати [21, с. 187].

Вивчення англійської мови за професійним спрямуванням «Правознавство» є важливим етапом у процесі становлення студента як професіонала своєї справи. Вивчення професійної англійської мови займає важливе місце у структурній підготовці фахівців для кримінально-виконавчої служби України, адже у сучасному суспільстві вимоги до підготовки компетентного спеціаліста перш за все потребують від нього бути активним учасником всіх процесів, зокрема бути важливим учасником в процесі міжкультурного спілкування і мати всі необхідні комунікативні можливості та навички в галузях ситуативного та професійного спілкування в письмовій та усній формах, здатність до практичного оволодіння іноземною мовою в різноманітних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, яка спричинена професійними потребами і

бути спроможними опанувати новітню фахову інформацію через іноземні джерела [27, с. 2].

Іноземна мова є однією із найважливіших ланок ланкою серед дисциплін, які викладаються в університетах. Так, «Англійська мова за професійним спрямуванням «Правознавство»» часто пов'язана з наступними дисциплінами:

- «Ділова українська мова»;
- «Історія держави та права зарубіжних країн»;
- «Кримінальне право»;
- «Кримінологія»;
- «Конституційне право України»;
- «Кримінальний процес»;
- «Кримінально-виконавче право» тощо [27, с. 2].

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням «Правознавство»» є обсяг граматики та лексики англійської мови, що дозволяє здійснювати професійне спілкування й отримати обов'язкову професійну інформацію з іноземних видань.

Основною ціллю викладання навчальної дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням «Правознавство»» є формування у студентів комунікативної компетентності, враховуючи комунікативні навички в галузях ситуативного та професійного спілкування в письмовій та усній формах, вмінь практичного опанування англійською мовою в різноманітних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, яка спричинена професійними потребами; опанування сучасною фаховою інформацією через використання іноземних джерел.

Провідними завданнями вивчення дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням «Правознавство»» є:

- повторення базових компонентів англійської мови;
- вживання та закріплення граматичних конструкцій;

- поглиблення вивчення ключового фахового матеріалу;
- покращення рівня фахової підготовки майбутніх професіоналів;
- читання професійно-орієнтованих текстів, які мають на меті збільшення словникового запасу тощо [27, с. 3].

Отже, англійська мова для студентів-юристів має важливе значення як засіб міжкультурної комунікації та професійної діяльності, що вимагає специфічної підготовки, яка включає вивчення спеціальної юридичної термінології. Ефективне навчання передбачає інтеграцію мовної та професійної підготовки, використання інтерактивних методів та створення сприятливого освітнього середовища для розвитку професійної іншомовної компетентності. Професійна іншомовна компетентність є ключовим аспектом підготовки юристів, оскільки забезпечує можливість ефективної комунікації в міжнародному правовому середовищі та вирішення професійних завдань. Важливими складовими цього процесу є інтерактивні методи навчання, моделювання реальних професійних ситуацій, а також розвиток навичок аналітичного мислення та аргументованого висловлювання своєї точки зору. Професійна мовна компетентність дозволяє студентам спеціальності «Правознавство» ефективно використовувати англійську мову як інструмент професійної діяльності, що є невід'ємною частиною їхньої освітньої програми.

3.2 Система вправ для розвитку навичок лінгвістичної медіації

У процесі вивчення англійської мови за спрямуванням «Правознавство» пропонуємо використання лінгвістичної медіації, зокрема для студентів третього курсу ВНЗ, які перебувають на етапі, коли вони вже набули певного рівня мовної компетентності (але не нижче B1) та соціокультурних знань і навичок.

Для ефективного засвоєння нового матеріалу на заняттях з англійської мови за спрямуванням «Правознавство» пропонуємо систему вправ.

У зв'язку із тим, що англійська мова вважається мовою міжнародного спілкування, вона вивчається у всіх вищих навчальних закладах. Як уже відомо, питання формування

іншомовної компетентності є об'єктом дослідження багатьох науковців. Однак, досі невирішеним залишається питання формування підсистеми вправ для удосконалення англомовної компетентності з використанням лінгвістичної медіації.

Проте, аналіз різноманітних наукових праць доводить відсутність розробленої методики формування мовної компетентності майбутніх юристів під час навчання англійської мови, зокрема використовуючи лінгвістичну медіацію.

Таким чином, у цьому підрозділі ставимо за мету детально розглянути концепцію формування англомовної компетентності з використанням лінгвістичної медіації та проілюструвати її прикладами, тобто спеціально розробленою нами системою вправ.

Для реалізації поставленої мети нам слід виконати наступні завдання:

1) розглянути основні етапи формування англомовної компетентності на заняттях англійської мови на третьому році навчання з предмету «Англійська мова за професійним спрямуванням «Правознавство»»;

2) схарактеризувати та визначити групи вправ, співвідносячи їх з виокремленими етапами;

3) подати приклади вправ для формування англомовної компетентності на основі явища лінгвістичної медіації.

Під час роботи акцентуємо увагу на розробленні комплексу вправ для формування мовної компетентності у лексиці англійської мови за спрямуванням «Правознавство».

Для досягнення поставленої мети необхідно визначити етапи набуття лексичної компетентності в різних типах мовленнєвої діяльності. Як правило, у методиці виділяють такі основні етапи цього процесу:

– знайомство з новими лексичними одиницями, тобто семантизація слів та демонстрація їх специфічного використання;

– автоматизація дій учнів з новим лексичним матеріалом на рівні словоформи, фрази/речення, незалежного словосполучення, понадфразового сполучення (монологічного або діалогічного);

– використання або активізація дій студентів з новим лексичним матеріалом у

різних комунікативних ситуаціях.

Однак, у процесі нашого дослідження беремо за основу три основні етапи, які традиційно використовуються при роботі з лексикою:

1. Ознайомлення студентів з новою лексикою.

2. Етап автоматизації дій учнів з новими лексичними одиницями (автоматизація на рівні словоформи, фрази/речення та вільного словосполучення; автоматизація на рівні монологічної чи діалогічної єдності).

3. Закріплення учнями матеріалу з лексичними одиницями передбачає їхнє ситуативне використання під час висловлювання думок в усній (говоріння) та письмовій формах.

Під час вивчення англійської мови на основі явища лінгвістичної медіації (тема «At the Trial») дотримуємось вищенаведених етапів засвоєння англомовної лексики. Слід звернути увагу на те, що у зв'язку з тим, що вправи ґрунтуються на основі лінгвістичної медіації, практично кожне завдання піддається певному ускладненню або доповненню.

I. Етап ознайомлення з новим лексичним матеріалом розпочинається з семантизації, тобто розкриття значення нових слів. Методи семантизації поділяються на дві групи: безперекладні та перекладні.

Перш за все студентам пропонується для ознайомлення список нових лексичних одиниць, які належать до теми “At the Trial”:

a trial

a court case

a verdict

evidence

a sentence

a defense lawyer

a defendant

a judge

the jury

a witness

a prosecutor

the accused

a probation officer

a fine

probation

imprisonment

life imprisonment

the death penalty

community service

house arrest

Українські відповідники та тлумачення значення поданих слів студенти знаходять самостійно на початку заняття.

На першому етапі роботи перш за все пропонуємо ознайомлення з новою лексикою, використовуючи лінгвістичну медіацію, яка виражається за допомогою як неінтерактивного відтворення інформації від комунікатора до реципієнта, а саме використання перекладу.

Перекладні методи розкриття дефініцій іншомовних слів включають в себе:

а) однослівний переклад:

Exercise 1: Read the lists of English words related to the topic "At the Trial". Let's translate these words and find their definitions, then read a definition to your partner. He/she has to guess the word.

	In Ukrainian?
LEGAL TERMS	
a trial	<i>судовий розгляд</i>
a court case	_____

a verdict	_____
evidence	_____
a sentence	_____

Exercise 2: Find the English equivalent of the given English terms from the topic “At the Trial” that denote people in court.

<i>a defense lawyer</i>	_____
<i>a defendant</i>	_____
<i>a judge</i>	_____
<i>the jury</i>	_____
<i>a witness</i>	_____
<i>a prosecutor</i>	_____
<i>the accused</i>	_____
<i>a probation officer</i>	_____

Exercise 3: Translate the meaning of the words into English.

	Ukrainian definition	English definition
<i>a fine</i>	<i>грошова сума, сплачена як покарання за порушення закону.</i>	
<i>probation</i>	<i>випробувальний термін, протягом якого особа вільна, але залишається під наглядом офіцера пробації</i>	
<i>imprisonment</i>	<i>посадити когось у в'язницю</i>	

<i>life imprisonment</i>	ув'язнення на дуже тривалий час або до смерті	
<i>the death penalty</i>	покарання смертною карою за тяжкий злочин	
<i>community service</i>	неоплачувана робота для суспільства, яка виконується як покарання замість того, щоб йти до в'язниці	
<i>house arrest</i>	обмеження чиеїсь свободи вдома, а не в'язницею	

б) багатослівний переклад:

Exercise 4: Underline the new vocabulary and translate the sentences into Ukrainian.

A defence lawyer carefully cross-examined the prosecution's key witness to challenge their testimony.

A defendant pleaded not guilty to all charges during the court proceedings.

A judge listened attentively to the arguments presented by both sides before making a ruling.

The jury deliberated for several hours before reaching a unanimous verdict.

A witness provided crucial evidence that supported the prosecution's case.

A prosecutor presented a compelling argument that convinced the jury of the defendant's guilt.

The accused sat quietly in the courtroom as the trial progressed.

A probation officer prepared a detailed report about the defendant's background for the judge to review before sentencing.

До безперекладних методів розкриття значень іншомовних слів на основі медіації включаються:

а) наочна семантизація, зокрема залучення інтерактиву (різних предметів, малюнків, діапозитивів, картин, жестів, рухів тощо):

Exercise 5: Look at the pictures and write down the names of participants in the court process in English.

a defense lawyer

a defendant

a judge

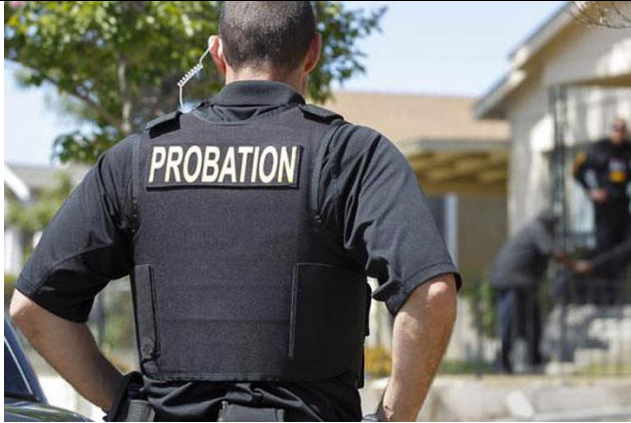
a witness

a prosecutor

the accused

a probation officer

the jury

Exercise 6: Look at the picture and tell the people who belong to the trial.

б) мовна семантизація:

Exercise 7: Read the word, identify its Ukrainian equivalent and find its meaning in the online dictionary “Cambridge Dictionary”.

English word	Ukrainian word	English definition
<i>a witness</i>	_____	_____
<i>a prosecutor</i>	_____	_____
<i>the accused</i>	_____	_____
<i>a probation officer</i>	_____	_____
<i>a fine</i>	_____	_____
<i>probation</i>	_____	_____

II. Етап автоматизації дій учнів з новими лексичними одиницями:

Exercise 8: Read the text. Write a summary of the text in your own words. Focus on capturing the main points and key information without copying the text verbatim.

A trial is the process by which legal disputes or criminal cases are resolved. It includes several stages, such as a preliminary hearing, the hearing of witnesses, the presentation of evidence, the arguments of the parties, the passing of a sentence or a court decision. Various key people are involved in the trial: the judge, who presides over the process and makes decisions, the prosecutor, who presents the charges, the defense attorney, who defends the interests of the accused, as well as witnesses and jurors, who evaluate the evidence presented and reach a verdict. The purpose of judicial proceedings is to ensure justice and legality.

Answer the questions:

1. *What is the main issue or topic discussed in the text?*
2. *Who are the key people involved, and what are their roles?*
3. *What are the main arguments or points made?*
4. *What is the conclusion or outcome?*

Additional exercises:

1) Exchange your summaries with a partner. Each student should read their partner's summary and provide feedback on its clarity, completeness, and accuracy.

2) Write a reflection on how you felt about the process of summarizing the text and what challenges you encountered.

Exercise 9: Read the text. Retell the text, highlighting its main idea.

John Doe was accused of embezzling funds from his employer, a large corporation. The trial took place over two weeks, during which the prosecution presented evidence of financial discrepancies and witness testimonies from Doe's colleagues. The defense argued that the discrepancies were due to accounting errors and not intentional theft. The jury deliberated for three days before finding Doe guilty. The judge sentenced him to five years in prison, citing the significant amount of money involved and the breach of trust.

Additional exercises:

1) Identify and underline the key legal terms in the text. Look up each term in a legal dictionary or online legal resource. Write a short definition of each term in your own words.

2) Answer the following questions based on the text. Provide evidence from the text to support your answers.

What was John Doe accused of?

How long did the trial last?

What evidence did the prosecution present?

What was the defense's argument?

How long did the jury deliberate?

What was the jury's verdict?

What sentence did the judge impose and why?

3) Divide into two groups and assign roles (John Doe, prosecutor, defense lawyer, judge, jury member, witness). Role-play the trial of John Doe. Use the text to guide your script, but feel free to add dialogue to make the scenario more engaging.

After the role play, discuss how each role contributed to the outcome of the trial.

4) Write a concise summary of the text in no more than 100 words. Focus on the main points and the outcome of the trial. Ensure your summary captures the essence of the text without unnecessary details.

5) Reflect on the fairness of the trial and the sentence imposed on John Doe. Answer the following questions in a short essay (200-300 words):

Do you think the evidence presented was sufficient to find John Doe guilty? Why or why not?

Was the sentence of five years in prison fair considering the crime? Explain your reasoning.

How might the defense have better argued their case?

Exercise 10: Read the following text about the trial:

Several key people participate in the trial: the judge, the prosecutor, the defense attorney, witnesses, and the jury. The judge directs the process and makes a decision, the prosecutor presents the prosecution, and the defense attorney defends the interests of the

accused. Witnesses testify, and the jury evaluates the evidence presented and makes a decision verdict.

Complete the following tasks:

1) Divide the class into groups of three or four. In each group, choose one mediator to lead the discussion. Groups should discuss the role of each litigant and determine how these roles interact to achieve a just decision.

2) The mediator should gather information from each group member regarding their views on the role and importance of each participant in the litigation. After collecting information, the mediator should present the collected data to the whole group for further discussion. Discuss how the interaction of the various parties involved in the litigation affects the final outcome and what skills are required for effective mediation.

3) Write a short essay (100-150 words) on the role of mediation in litigation and how it helps to achieve a fair resolution.

4) Divide the class into several groups, each of which will include a mediator, two communicators and an observer. Assign each group a specific situation to mediate, such as a dispute between two parties regarding compensation for damages or the division of property. The mediator must organize negotiations between the communicants, using mediation techniques to reach an understanding. The observer evaluates the effectiveness of the mediation by providing feedback on the techniques and communication skills of the mediator.

Exercise 11: Read the following article about the trial. After reading, create a message for someone who does not have access to this text using the vocabulary provided.

At the beginning of the trial, the prosecutor files an indictment outlining all the charges against the defendant. The defense attorney has the opportunity to present his arguments and evidence in the client's defense. The judge oversees the entire process and ensures that both sides follow the law. Witnesses may be called to testify at the end of the trial, the judge announces the verdict, basing his decision on the presented evidence and testimony.

Complete the task: Write a short message for your friend who does not have access to this text. In the notice, explain the main stages of the trial, including the role of the prosecutor, lawyer, judge and witnesses, and how the verdict is reached.

Exercise 12: Read the following text about the trial. Then create a brief description of the situation for someone who has not seen the text, including key terms and events.

The trial begins with a preparatory session, where the judge determines the procedure for handling the case and chooses measures to ensure the process. In the main session, the prosecutor presents his case, including all documents and testimony. The defense lawyer has the opportunity to ask questions of witnesses and present his evidence. After listening to all parties the court goes into a conference room where the judges discuss the case. The decision in the case is announced publicly and the parties are given the opportunity to appeal if they are not satisfied with the verdict.

Complete the task: Write a brief description for your colleague who does not know the details of the legal process. Include the main stages such as the preliminary hearing, the main hearing, the role of the prosecutor and the lawyer, as well as the decision-making process and the possibility of an appeal.

Exercise 13: Imagine that you are a mediator in a court proceeding where two parties, Student 1 and Student 2, have a conflict over property issues. Student 1 believes that Student 2 violated the terms of the lease agreement, while Student 2 claims that Student 1 did not fulfill his obligations to repair the rented premises. Your task is to help both parties reach an understanding and find a fair solution.

Complete the tasks:

1) Preparation for the meeting. Familiarize yourself with the documents and the actual situation of the conflict. Communicate with each side individually to understand their position and point of view.

2) Organization of the meeting. Hold a joint meeting with Student 1 and Student 2, where you will act as a mediator.

3) Holding a meeting.

- explain that your role is to help understand each other and find a solution that will be acceptable to both parties; ensure neutrality and objectivity;
- give each participant the opportunity to express his point of view on the situation; allow them to share their thoughts and feelings without interruption;
- articulate and voice the main points of disagreement to confirm that you understand each side's position;
- offer both parties to discuss possible options for resolving the conflict; try to find a compromise that will be fair for both Student 1 and Student 2;
- summarize the discussion and make sure that both parties are satisfied with the solution found; offer to follow up if additional questions or concerns arise.

Main roles:

Mediator – Your role is to organize the discussion process, ensure clarity and understanding for both sides, and help find a compromise.

Student 1 – Your role is to express your claims regarding the violation of the terms of the lease agreement.

Student 2 – Your role is to explain your actions and attitude towards the fulfillment of obligations to repair the premises.

III. Вдосконалення дій учнів з новою лексикою:

Exercise 14: Imagine that you are a lawyer who has to present the cultural characteristics of your country to judges and lawyers from another country to help them understand important aspects of the case. Your task is to explain the cultural phenomenon that is central to the case so that other participants in the process can better understand the context.

Complete the following tasks:

1) Choose one cultural phenomenon or tradition that is relevant to the case. This could be, for example, a specific ritual, custom, legal practice or social norm of your culture.

2) Prepare a clear and understandable explanation of this phenomenon for representatives of another culture. Pay attention to the fact that your explanation is objective and neutral, avoid stereotypes and prejudices. Include in the explanation information about the

meaning of the cultural phenomenon, its role in society, and its impact on the legal and social aspects of the case.

3) Present your explanation in court. Use simple language and give examples for better understanding. Respond to questions and comments to clarify any misunderstandings or unknown aspects.

4) After the presentation, have a discussion with other litigants to check whether your explanation was clear and helped to better understand the cultural context of the case. Collect feedback and recommendations to improve your explanation.

Main roles of students:

Lawyer – Your role is to clearly and objectively explain the cultural phenomenon that is relevant to the case.

Judge and lawyers from another culture – Your role is to listen to explanations, ask questions and check understanding of the cultural context.

Exercise 15: Imagine that you are part of a legal process where the two parties have different levels of knowledge about the legal system and the legal process. Your task is to participate in the discussion, changing the level of difficulty and communication style depending on who you are talking to. You must adapt your language and information to ensure that everyone involved in the process understands it.

Choose one of the topics for discussion:

1. *The procedure for presenting evidence in court and their evaluation.*
2. *Rights and obligations of the parties in the legal process.*
3. *The role of witnesses and how their testimony affects court decisions.*

Complete the following tasks:

1. Preparation for the discussion:

- divide into two groups; one group will represent a more technical, professional level of knowledge of the legal process (eg judges, lawyers) and the other a less formal level (eg witnesses, ordinary citizens);

- choose a specific legal topic to discuss, such as the rules of evidence, the rights of the

parties in the process, or the role of witnesses in court proceedings.

2. Conducting a discussion:

Phase 1: Formal level. Answer questions and explain concepts using specialized legal terminology and detailed explanations. For example, explain legal principles, rules of procedure, or specific legal terms.

Phase 2: Simplified level. Switch to a simpler level of communication using simple language and clear examples. Explain the same thing, but more accessible to people without legal training.

Additional instructions for the task:

1. During the discussion, actively change the level of complexity of the information depending on the requests or the level of understanding of your interlocutors. For example, if a representative of one party asks a technical question, answer in detail. If another participant in the process needs more general explanations, provide the information in a simplified form.

2. After the discussion, summarize how code-switching helped communication between different participants. Discuss what strategies were most effective for ensuring clarity and how you handled different levels of information complexity.

Roles of students:

Formal Group – Your role is to explain and discuss legal issues at a technical level, using professional terminology and details.

Simplified group – Your role is to take in information, ask clarifying questions, and try to understand complex concepts in a simpler format.

Exercise 16: Imagine that an important court case is taking place in your city, which concerns a disputed land plot. You and your team are preparing for a trial and must familiarize yourself with various documents and materials in order to present your position in the most favorable light.

The roles of students can be as follows:

Document analyzer – Your role is to analyze and summarize textual information from court documents.

Team representative/client – Your role is to take summaries and excerpts, ask questions for clarification, and help determine how best to present the information in court.

Documents for analysis can be the following:

- *expert report on the condition of the land plot;*
- *written statement of the parties about the rights to the plot;*
- *minutes of previous court hearings.*

Complete the following tasks:

1. Obtain copies of various documents and reports relevant to the trial. These can be: expert reports, statements of the parties, minutes of previous meetings, written evidence, etc.
2. Read the documents and highlight the key points and arguments of each side. Make brief extracts or summaries of each document, highlighting important facts and arguments that may influence the court's decision.
3. Based on the extracts, create several messages for your colleagues or clients. Your task is to adapt the information so that it is understandable for people without a legal education, but at the same time preserve important details and arguments.
4. Present your messages to colleagues or clients, explaining exactly which arguments and facts will be used in court, and how these data may affect the outcome of the proceedings.
5. After the presentation, have a discussion with the team or clients to check whether the information was presented clearly. Discuss whether any additions or clarifications need to be made.

Exercise 17: The lawsuit deals with a breach of contract between two companies. To assist in the resolution of the case, the court provides handouts including copies of contracts, correspondence, expert reports and testimony. Your task is to use these documents to prepare your position and present it in court.

Choose your role:

Presenter – Your role is to use the handout to present and confirm your position in the trial.

Auditor – Your role is to listen to the presentation, evaluate the use of the handout and

ask questions for clarification.

Handout that the teacher prepares in advance:

- *copies of contracts between the parties;*
- *e-mail correspondence or official letters;*
- *reports of experts on the assessment of contract implementation;*
- *testimony of persons who participated in the case.*

After a detailed review of the handout, complete the following tasks:

1. Review the terms of the contracts and determine which clauses may be important to the case. Determine if and what conditions were violated.
2. Review e-mails and official letters to identify confirmation or rebuttal of the parties' arguments. Identify important dates, promises or confirmations.
3. Analyze the expert reports to understand which technical or specialized aspects were evaluated. Determine if there are inconsistencies in the expert opinions.
4. Read the testimony of the people involved in the case and determine what facts or testimony support your position.
5. Based on the analysis of the documents, prepare your position in the case. Highlight the key arguments and evidence that support your side.
6. Create a brief summary of the main facts and arguments that will be presented in court.
7. Present your position using the handout to support your arguments. Include specific references to documents supporting your position. Answer the questions and try to explain how exactly the handout supports your position.
8. After the presentation, hold a discussion with the judge, lawyers and other participants in the process. Discuss how the documents were used to support the arguments and what points need further clarification.

Exercise 18: Read the following situation and solve it. *Various types of evidence are used in your case at trial, including video presentations, graphics, infographics, and audio*

commentary. To prepare for the court hearing, you need to adapt this evidence and present it in a non-standard way to help the judge and lawyers better understand your position.

Choose your role to complete the task:

Presenter – Your role is to create and present a non-standard format of evidence in the court process.

Auditors (judge, lawyers) – Your role is to evaluate the effectiveness of the non-standard format and provide feedback.

Read the following tasks and act out the situation:

Task 1. You have received a video presentation containing key evidence for your case. The presentation includes video clips, graphics, infographics and audio commentary. Consider all components of a video presentation. Highlight the key points and data that are most important to your position.

Task 2: Create an alternative format for presenting this evidence. It may be:

- an interactive online board, that is, place videos, graphics and audio comments on an interactive platform where the judge and lawyers can view them in the order convenient for them;

- virtual reality (VR) – develop a virtual tour of the main evidence, which allows you to "move" to the key moments of the case;

- prepare a multimedia report combining text description with integrated video, audio and graphics, which can be viewed as an interactive document.

Additional tasks:

1. During the court session, present your non-standard version of the evidence. Use technology to demonstrate your format and explain how it helps to better understand the context of the case.

2. Have a discussion with the judge and lawyers about the effectiveness of your non-standard presentation of evidence. Collect feedback on how it helped or could help in understanding the case.

3. After the discussion, reflect on how your non-standard format was perceived. Discuss

with the team what could be improved in your presentation and how you can improve your skills in using non-standard methods of presenting evidence.

Exercise 19: The main role in this exercise is played by the mediator. All other students become participants in the trial.

The mediator is provided with an image of the trial, which depicts the moment of the discussion in the courtroom. The mediator, based on this image, has to guess the situation that could arise and develop a strategy for mediation between the parties.

The mediator is provided with an image of the trial, which depicts the moment of the discussion in the courtroom. The mediator, based on this image, has to guess the situation that could arise and develop a strategy for mediation between the parties.

First of all, the mediator must carefully consider the image of the court process; pay attention to all the details, including the body language of the participants, their emotions, their location in the room, etc.

Tasks for the mediator:

Task 1. Based on the image, draw conclusions about a possible situation or conflict that

is being considered in court.

Task 2. Determine which issues can be the subject of a dispute and which interests are represented by the parties.

Task 3. Develop a mediation plan that includes the following main stages of mediation:

- introduction;
- separate meetings with each party;
- joint sessions;
- summing up;

Task 4. Assign the roles of the trial participants.

Task 5. Present the results of your mediation in the form of a short report, including: a picture-based description of the situation, the main stages of mediation and key discussions, agreements reached and solutions.

Exercise 20: Pay attention to the new vocabulary.

New words:

Trial

Plaintiff

Defendant

Preparatory meeting

Hearing of the case

Sentence

Decision

The evidence

Arguments

Judge

Jury

Appeal

Higher authority

Read the text carefully.

Litigation is a formal procedure for resolving legal disputes in court. It begins with the filing of a lawsuit by one party, called the plaintiff, against another party, called the defendant. A trial consists of several stages, including a preliminary hearing, a hearing, and a verdict or decision. During a hearing, the parties present their evidence and arguments, and a judge or jury makes a decision based on the facts and law presented. The court process may end with an appeal if one of the parties does not agree with the court's decision and decides to challenge it in a higher instance.

Tasks to be completed:

1. Read the text about the trial.
2. Using the appropriate vocabulary, convey the content of the text, paying attention to the accuracy of the terms and the structure of the presentation of information.

Exercise 21: Read the text.

A judge is an official appointed to hear legal cases in court. The main role of a judge is to ensure a fair and impartial trial, following the law. The judge listens to the evidence and arguments of the parties, analyzes the facts and applies the relevant laws to render decisions. The judge is also responsible for maintaining order in the courtroom and ensures that all procedural actions are conducted in accordance with established norms. In some cases, the judge may pass sentences alone or jointly with the jury.

Complete the following tasks:

1. Read the short text about the trial.
2. Write an abstract to the text. The abstract should be short but meaningful, conveying the main ideas and structure of the text.
3. In pairs, exchange your abstracts and evaluate them. Check that appropriate vocabulary is used and that the main content of the text is preserved.

An example of an annotation:

A trial is a formal dispute resolution procedure that begins with a plaintiff filing a lawsuit against a defendant. The process includes a preliminary hearing, a hearing during

which the parties present evidence and arguments, and concludes with a verdict or decision. An appeal to a higher authority is possible if one of the parties does not agree with the decision.

Exercise 22: Read the text about the participants in the trial. Write a review of this text using appropriate vocabulary.

Participants in the legal process are all persons who participate in the consideration of the case in court. The main participants are the plaintiff, the defendant, the judge, lawyers, witnesses and jurors. A plaintiff is a party who files a lawsuit seeking legal redress. The defendant is the party against whom a lawsuit is filed. The judge presides over the process, ensuring that the law is followed and makes a decision. Lawyers represent the interests of the plaintiff and the defendant, providing legal assistance and protection. Witnesses testify to help establish the facts of the case. A jury, if involved, evaluates the evidence and renders a verdict based on the facts presented.

Vocabulary to be used in the review:

Plaintiff

Defendant

Judge

Lawyers

Witnesses

Jury

Claim

Indication

Verdict

Decision

Legal aid

Protection

As an example, use the following review:

The text on the participants in the legal process provides a clear and understandable explanation of the roles of the main participants. The plaintiff and the defendant are described

as the key parties to the conflict, and the judge and lawyers as the main figures ensuring a fair trial. Importantly, the text includes information about witnesses and jurors, which helps to better understand the whole process. However, it would be useful to add more information about the roles of each participant in the different stages of the legal process.

Exercise 23:

Distribute among the students the roles of participants in the legal process: plaintiff, defendant, judge, lawyers, witnesses, and jury. Each group of students (according to the role) should prepare a scenario detailing their actions, arguments and evidence at each stage of the trial.

Stages of the court process:

Stage 1. Filing a claim. The plaintiff and his attorney file the lawsuit and explain the reasons why the lawsuit was filed.

Stage 2. Preparatory meeting. The judge sets a preliminary hearing where both sides prepare their arguments and evidence.

Stage 3. Hearing of the case. The main hearing is held, where the plaintiff and the defendant present their arguments and evidence. Witnesses testify, and juries evaluate the facts presented.

Stage 4. Sentencing. A judge or jury makes a decision based on the evidence and the law.

Stage 5. Appeal. In case of disagreement with the decision, one of the parties can file an appeal.

Have a role play where each group acts out their part of the scenario. During your presentation, use interactive technologies such as presentations, videos, graphs, and charts to illustrate evidence and arguments.

After the presentation, each group should discuss their actions and decisions, paying attention to how evidence, arguments and legislation were used. The judge and jury will comment on the effectiveness of the arguments and evidence presented.

Exercise 24: Final exercise. Review all the previous exercises you have done on the

subject of the legal process. Pay attention to the texts, key vocabulary and your own notes, annotations, reviews and retellings.

Additional task:

Using the information from the previous exercises, prepare a comprehensive presentation that summarizes the main aspects of the trial.

Structure of the presentation:

- *description of the main stages of the court process;*
- *roles and functions of the main participants in the legal process;*
- *the importance of evidence and arguments in the legal process;*
- *examples of non-standard methods of presenting evidence;*
- *use of interactive technologies in the court process.*

Отже, у процесі роботи було зосереджено увагу на розробці вправ, що базуються на концепції медіації у контексті судового розгляду. Дану розробку вправ було надано студентам 3 курсу спеціальності “Право” для тренування навичок медіації. Студенти змогли розкрити значення іншомовних слів на основі наочної та мовної семантизації, продемонструвати навички медіації в режимі реального судового засідання, тим самим здобули навички внутрішньомовної медіації в інтерактивній формі. Вправи були спрямовані на розвиток умінь студентів працювати з різноманітними текстами, сучасними інформаційними технологіями та нестандартними методами представлення інформації. Використання медіації сприяє поглибленню розуміння студентами ключових аспектів судового процесу та ролей його учасників. За допомогою цих завдань студенти підвищили здатність до аналізу, синтезу та адаптації інформації, а також сприяли покращенню їхніх навичок комунікації. Використання сучасних технологій зробило навчальний процес більш динамічним. Загалом, розроблені вправи допомогли студентам оволодіти важливою юридичною лексикою та застосовувати її у різних навчальних ситуаціях. Тим самим можна підтвердити, що дані вправи були доцільні для здобуття навичок медіації в юридичному контексті.

ВИСНОВКИ

Медіація, як посередництво у комунікації, виявляється не лише ключовою у вирішенні конфліктів, але й набуває важливого значення в міжкультурному спілкуванні, що підкреслює актуальність цього явища в сучасному інформаційному суспільстві. Розширення концепції медіації, зокрема за допомогою різноманітних видів, доводить її значущість та спроможність адаптуватися до сучасних викликів спілкування.

Вивчення медіації комунікації вказує на необхідність професійної підготовки медіаторів, які здатні забезпечити ефективну спільність та порозуміння у міжкультурних взаємодіях, враховуючи лінгвістичні та культурні особливості. Крім того, аналіз різноманітних форм медіації, включаючи медіацію текстів, комунікації та концептів, підкреслює важливість розвитку мовної та соціокультурної компетентності для успішного виконання посередницької ролі.

Медіація в контексті навчання англійської мови є важливим напрямом, оскільки вона надає можливість розвивати складніші лінгвістичні навички, такі як переклад, анотування та медіація текстів, сприяючи формуванню мовної та професійної компетентності учнів. Впровадження навчання медіації на всіх рівнях освіти є ключовим для забезпечення ефективної міжкультурної взаємодії, враховуючи різноманітні форми та виміри медіації, такі як медіація тексту, концепції та комунікації, які розширюють спектр мовних та соціокультурних навичок учнів.

Застосування освітніх технологій, включаючи використання комп'ютерних стратегій та онлайн-ресурсів, у навчанні медіації підтримує процес формування мовної та культурної компетентності учнів, забезпечуючи їхню підготовку до міжкультурного спілкування та співпраці. Для успішної реалізації медіативних завдань важливо розвивати учнівські навички та якості, такі як загальні знання про культури, соціальні навички, невербальне спілкування, емоційна стійкість та навички самоконтролю, що сприяє формуванню компетентності в медіації на різних рівнях освіти.

Медіація у вивченні іноземних мов викликає значний інтерес, але досліджень у цій

галузі надзвичайно мало. Сьогодні виникає потреба у систематичному підході до розуміння проблемних аспектів медіації, таких як використання медіації на заняттях як інструмент перевірки розуміння матеріалу, а також необхідність розвитку медіаційних навичок учнів для успішної міжкультурної комунікації. Сьогодні існує різноманітність форм та типів медіації у вивченні іноземних мов, включаючи одномовну/двомовну, письмову/усну/комбіновану та репродуктивну/трансформаційну. Було виявлено, що деякі форми медіації, такі як реферування та анотування, відіграють ключову роль у розвитку професійно-орієнтованих навичок учнів і мають значний потенціал для передачі інформації та тлумачення соціокультурних аспектів мовної діяльності.

Існують різні підходи щодо визначення поняття «англійська мова для спеціальних цілей» (LSP), яке з'явилося в 60-ті роки ХХ століття і охоплює мовні засоби, що використовуються в спеціалізованих текстах. Учені, які досліджували це питання, наголошують на важливості розробки мовних курсів з урахуванням потреб учнів і конкретних цілей, розрізняючи англійську для професійних цілей (EOP) і академічних цілей (EAP).

Англійська мова для спеціальних цілей (ESP) має як абсолютні, так і варіативні характеристики, що акцентуються на її спрямованості на задоволення специфічних потреб учнів та використання відповідних методик і жанрів. Зокрема, ESP розробляється для конкретних дисциплін, використовуючи відмінні від загальної англійської методології, і орієнтована на учнів із певним рівнем знань, що робить її ефективним інструментом у професійному та академічному навчанні.

Англійська мова для студентів-юристів є важливим засобом міжкультурної комунікації та професійної діяльності, що потребує спеціалізованого навчання, включаючи вивчення юридичної термінології. Для розвитку професійної іншомовної компетентності необхідно інтегрувати мовну та професійну підготовку, використовуючи інтерактивні методи та створюючи сприятливе навчальне середовище. Ключовим аспектом підготовки юристів є професійна іншомовна компетентність, яка забезпечує ефективну комунікацію в міжнародному правовому середовищі та вирішення

професійних завдань. Важливими складовими цього процесу є інтерактивні методи навчання, моделювання реальних професійних ситуацій та розвиток навичок аналітичного мислення та аргументованого висловлювання. Професійна мовна компетентність дозволяє студентам спеціальності «Правознавство» ефективно застосовувати англійську мову у своїй професійній діяльності, що є невід'ємною частиною їхньої освітньої програми.

У процесі роботи було зосереджено увагу на розробці вправ, що базуються на концепції медіації у контексті судового розгляду. Вправи були спрямовані на розвиток умінь студентів працювати з різноманітними текстами, інтерактивними технологіями та нестандартними методами представлення інформації. Використання медіації сприяє поглибленню розуміння студентами ключових аспектів судового процесу та ролей його учасників. Завдання зможуть підвищити здатність студентів до аналізу, синтезу та адаптації інформації, а також сприяли покращенню їхніх навичок комунікації. Використання інтерактивних технологій зробить навчальний процес більш динамічним. Загалом, розроблені вправи допоможуть студентам оволодіти важливою юридичною лексикою та застосувати її у різних навчальних ситуаціях.

Завдяки виконанню роботи та вибору правильних методів дослідження усі завдання нашої роботи було виконано – було досягнуто мети та сформульовано ряд висновків.

Отже, в даній роботі:

- розглянуто сутність поняття медіації;
- простежено зв'язок медіації у процесі вивчення англійської мови;
- досліджено типи медіацій під час вивчення англійської мови;
- проаналізовано особливості англійської мови для професійних цілей;
- здійснено характеристику особливостей англійської мови за професійним спрямуванням «Правознавство»;
- розроблено систему вправ для розвитку навичок медіації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова Н. В. Інтерактивні технології навчання майбутніх правників. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань : ПП Жовтий О.О., 2011. Вип. 39. Ч. 2. С. 7–13.
2. Барабанова Г. В. Методика навчання профорієнтованого читання в немовному ВНЗ. Київ: Фірма ІНКОС, 2005. 315 с.
3. Бесараб Т. П., Павлюк М. М. Особливості перекладу юридичної термінології США та Великобританії. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*. Харків: НТУ ХПІ, 2009. Вип. 23. С. 421–434.
4. Білецька І. Англійська мова для спеціальних цілей: особливості і переваги. 3 с. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/8674/1/Anglijska_mova_dlya_specialnyh_cilej.pdf (дата звернення: 18.04.2024).
5. Болайто Р., Вест Р. Інтернаціоналізація українських університетів у розрізі англійської мови: Проект «Англійська мова для університетів». Київ: Видавництво Сталь, 2017. 154 с. (дата звернення: 14.04.2024)
6. Вахницька М. Професійне мовлення як лінгводидактична категорія. *Педагогічні науки: збірник наукових праць*. 2006. Вип. 42. С. 283–286. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/download/941/846>.
7. Волковицька Н. Медіація: альтернативний чи ефективний спосіб вирішення спорів?. *Юридична газета онлайн*. 31 січня 2018. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshе/mediaciya-alternativniy-chi-efektivniy-sposib-virishennya-sporiv.html>. (дата звернення: 20.10.2024)
8. Голуб І. Професійна іншомовна підготовка в процесі міжкультурної інтеграції. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 11(79). С. 225–228. URL :

file:///C:/Users/Admin/Downloads/056_%D0%93%D0%BE%D0%BB%D1%83%D0%B1+%D0%86.+%D0%92._225-228.pdf (дата звернення: 18.04.2024).

9. Єрастова-Михалусь І., Ципіна Д. Формування медіативної компетентності у процесі вивчення професійно-орієнтованої іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 27, том 2. С. 206–210.

10. Кабанова М. Р. Law. Professional English in use = Англійська мова професійного спрямування. Право: навчальний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2017. 148 с.

11. Кармази О. Закон України «Про медіацію». Науково-практичний коментар. 3-19 Станом на 1 квітня 2023 р. Київ: Талком, 2023. 241 с.

12. Коломієць С., Цепкало О. Поліфункціональність стратегій медіації у навчанні англійської мови за професійним спрямуванням. *Advanced Linguistics*. 2022. № 9. С. 80–85. URL: <https://al.fl.kpi.ua/article/view/256318/258932>. (дата звернення: 22.10.2024)

13. Корнєва З. М. Система професійно орієнтованого англомовного навчання студентів технічних спеціальностей у вищих навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02. Київ: 2018. 670 с.

14. Красіловська З. Теоретичні основи медіації як альтернативного способу вирішення спорів: поняття, види, принципи. Актуальні проблеми державного управління. 2013. Вип. 3. С. 10–13. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/apdyo_2013_3_5.pdf. (дата звернення: 22.10.2024)

15. Лавриш Ю., Буга С., Лакійчук О. Формування вмій мовної медіації у цифровому навчальному середовищі у технічних університетах. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/41/part_1/11.pdf (дата звернення: 28.04.2024).

16. Марчук В., Корнієнко В. Комунікативні бар'єри та шляхи їх подолання. *Матеріали ІІ науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ*, Вінниця, 31 травня 2022 р.

- Електрон. текст. дані. 2022. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/40444?show=full>. (дата звернення: 22.10.2024)
17. Микитенко Н. Чинники формування змісту навчальної дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування». *Вісник Львів. ун-ту*. 2010. Вип. 26. С. 93–103.
18. Морська Л. Англійська мова для спеціальних цілей: історія виникнення підходу та його особливості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Тернопіль: Вип. 25. С. 136–138. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/917/1/%D0%90%D0%9D%D0%93%D0%9B%D0%86%D0%99%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90%20%D0%9C%D0%9E%D0%92%D0%90%20%D0%94%D0%9B%D0%AF%20%D0%A1%D0%9F%D0%95%D0%A6%D0%86%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%98%D0%A5%20%D0%A6%D0%86%D0%9B%D0%95%D0%99%20%28ESP%29%20%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%9E%D0%A0%D0%86%D0%AF%20%D0%92%D0%98%D0%9D%D0%98%D0%9A%D0%9D%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%A5%D0%9E%D0%94%D0%A3%20%D0%A2%D0%90.pdf> (дата звернення: 29.04.2024).
19. Ніколаєва С. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
20. Олендер К. Англійська мова для спеціальних цілей: особливості та перспективні напрямки розвитку підходу. 2016. С. 300–301. URL : https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/17545/2/Conf_2016_Olender_K_P-English_for_specific_300-301.pdf (дата звернення: 1.05.2024)
21. Ольшанський Д. Особливості змісту навчання англійської мови за професійним спрямуванням майбутніх політологів. С. 187–190. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/D_Olshanskyi_SECTC_2023_FRGF.pdf (дата звернення: 18.05.2024).
22. Освітньо-професійна програма 052.00.02 Політичні технології та консультування. Магістерський рівень. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/iff/2022/052_mag_op_22.pdf (дата звернення: 10.04.2024).

23. Пентилюк М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики. Київ: Ленвіт, 2011. 256 с.
24. Поліщук М. Поняття медіації як альтернативного методу вирішення спорів. *Держава і право*. 2014. Вип. 65. С. 134–139. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/dip_2014_65_22.pdf. (дата звернення: 22.10.2024)
25. Савка І. Особливості викладання іноземної мови за професійним спрямуванням для майбутніх фахівців у галузі права. *Теорія і методика професійної освіти*. 2020. Вип. 21. С. 101-104. URL : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/21/part_3/23.pdf (дата звернення: 12.04.2024).
26. Сароян Р. Роль іноземної мови в професійній підготовці сучасного юриста. С. 163–166. URL : <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3520/1/37.pdf> (дата звернення: 2.06.2024).
27. Силабус навчального курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням» зі спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність». Чернігів: 2021. 13 с. URL: https://academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2021/12/Silabus_Inozemna-mova-za-profesijnim-sprjamuvannjam_PD_4-kurs_bakalavri.pdf (дата звернення: 2.06.2024).
28. Тищенко О. Модель курсу «Мова професійного спілкування» (Психолінгвістичний аспект). *Дивослово*. 2003. № 9. С. 56–59.
29. Яковлева М. Упровадження інтерактивних методів навчання при вивченні іноземної мови у вищому юридичному навчальному закладі. *Наукові записки*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. Вип. 132. С. 231–234.
30. Anthony L. English for Specific Purposes: What does it mean? Why is it different? URL: www.antlab.sci.waseda.ac.jp/abstracts/ESParticle.html (Last accessed: 19.04.2024).
31. Basturkmen H. Ideas and Options in English for Specific Purposes. ESL & Applied Linguistics Professional Series. Mahwah, New Jersey : The University of Auckland. 2006.
32. Brown J. D. The elements of language curriculum. Boston, MA : Heinle & Heinle. 1995.

33. Butler-Pascoe M. E. English for Specific Purposes (ESP), Innovation, and Technology. *English Education and ESP*. 2009. P. 1–15.
34. Byram M. Translation and Mediation – Objectives for Language Teaching. Cultures in translation [Electronic resource. Nordic Network for Intercultural Communication. NIC, Reykjavic, 2008. URL: https://itdi.pro/itdihome/wp-content/downloads/advanced_courses_readings/translation_mediation.pdf. (дата звернення: 22.10.2024)
35. Calkins R.M. Mediation: a gentler way. *South Dakota Law Review*. 1996. № 41. P. 277.
36. Carver D. Some propositions about ESP. *The ESP Journal*. 1983. P. 131-137.
37. Dudley-Evans T., Johns A. M. English for Specific Purposes: International in Scope, Specific in Purpose. *TESOL Quarterly*. 1991. № 25/2. P. 297–314.
38. Dudley-Evans T., St John M. J. Developments in English for Specific Purposes. A multidisciplinary approach. Cambridge : Cambridge University Press, 1998. 301 p.
39. Howell P. Cross-Language Mediation in Foreign Language Teaching. *Hiroshima Studies in Language and Language Education*. 2017. № 20. P. 147–155. 51
40. Hutchinson T. Waters A. English for Specific Purposes: A learning-centered approach. Cambridge : Cambridge University Press, 1987. 183 p.
41. Kusni A. Reformulating English for Specific Purposes (ESP) in Indonesia: current issues and future prospects. *Proceedings of National Seminar on English Language Teaching*, 1, 2013. P. 36-48. URL: <http://ejournal.unp.ac.id/index.php/selt/article/view/6765>. (Last accessed: 23.04.2024).
42. Paltridge B., Starfield S. *The Handbook of English for Specific Purposes*. Boston : WileyBlackwell. 2013.
43. Personal Safety Intervention Orders Act. 2010. № 53. 189 p.
44. Ruiz-Garrido M. F., Palmer-Silveira, J. C., Fortanet-Gómez, I. (2010). *English for Professional and Academic Purposes*. Amsterdam, New York, NY : The Netherlands.
45. Swales J. *Genre analysis: English in academic and research, settings*. Cambridge : Cambridge University Press. 1990.

46. Trace J., Hudson T., Brown J. D. Developing Courses in Languages for Specific Purposes. National Foreign Language Resource Center (New York: Developing Courses in Languages for Specific Purposes. 2015. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32300318.pdf>. (Last accessed: 28.05.2024).
47. Widdowson H. G. Learning Purpose and Language Use. Oxford : Oxford University Press. 1983.